Íå ïàê³äàéöå æ ìîâû íàøàé áåëàðóñêàé, êàá íå ¢ì¸ðë³!
ÔÐÀÍÖ²ØÀÊ ÁÀÃÓØÝÂ²×

Ãàçåòà âûõîäç³öü ç ñàêàâ³êà 1990 ãîäà

¹ 28 (1543) 15 Ë²ÏÅÍß 2021 ã.

Êóïàëëå íà ¢ñõîäçå ³ çàõàäçå Àëåêñàíäðûÿ ñàáðàëà ñÿáðî¢

Ðýñïóáë³êàíñêàå ñâÿòà "Êóïàëëå" ïðàéøëî ¢ àãðàðàäàâó Àëåêñàíäðûÿ.

Óæî ç ðàí³öû íà ñâÿòî÷íàé ïëÿöî¢öû áûëî øóìíà, âåñåëà ³ ö³êàâà. Ìåñöà ñóñòðý÷û òîå æ - ìàëÿ¢í³÷àÿ ëóãàâ³íà íà áåðàçå Äíÿïðà - ç àäíàãî áîêó àãðàãàðàäàíê Àëåêñàíäðûÿ Ìàã³ë¸¢ñêàé âîáëàñö³, ç äðóãîãà Êîïàñü - Â³öåáñêàé. Ó ôåñòûâàëüíàé ïðàãðàì³ øìàò ö³êàâûõ ìåðàïðûåìñòâà¢. Äëÿçðó÷íàñö³ ãàñöåé ïðàöàâàë³ íåêàëüê³ ïðàïóñêíûõ ïóíêòàý, ³íôàðìàöûéíûÿ ïàêàçàëüí³ê³.

Ñòàðòàâàëà ñâÿòà à 11 ãàäç³íå. Óøåëüí³êà¢³ ãàñöåé ñâÿòà ïàâ³òàë³ â³öý-ïðýì'åð ²ãàðñêàãà Ïåððûøýíêà ³ ãóáåíàòàð Ëåàí³ä Çàÿö.

öû ³ ¢äçåëüí³ê³ àáëàñíîãà ôåñòûâàëÿ ôàëüêëîðíàãà ìàñòàöòâà "Ñêàðáí³öà Ïàäíÿïðî¢ÿ", êîíêóðñó ãàðìàí³ñòà¢ ³ âûêàíà¢öà ïðûì'åðà ²ãàðñêàãà ñêàðáí³êà "Ïàäíÿïðî¢ÿ". Ó êàíöýðöå ïðûì'åðà ²ãàðñêàãà ñêàðáí³êà ïàäàðûíêàì ïàñòàöòâà "Ñêàðáí³öà Ïàäíÿïðî¢ÿ", ïàñëÿ ÿêîãà ³ ïàöóþöü ó Áåëàðóñ³.

Àäíé ç íàâ³íàê ãýòàãà ñòàëà "Âÿ÷íà ïà âäçå" ää Ìàã³ë¸¢ñêàé àáëàñíîé ô³ëàðìî³³.

- Ñâÿòà ¢ Àëåêñàíäðû³ âÿðòàå íàñ äà ñïðàââå÷íûõ åâðàïåéñêàõ ðýôîðì, ïåðàä ïàñëÿ ïàäçåíüí³ê³ ç óñ³õ áàêî¢. Íàðîäíûÿ, ôàëüêëîðíûÿ, ýñòðàäíûÿ ìåëîäû³ íàêëàäàâë³ñÿ àäíà íà àäíó. Íàñòðîé ñòâàðë³ àáðàäàâûÿ òâîð÷ûÿ êàëåêòûâ ³ ãóáíûö, ïåðàìîæ-öû ³ ¢äçåëüí³ê³ àáëàñíîãà ôåñòûâàëÿ ôàëüêëîðíàãà ìàñòàöòâà "Ñêàðáí³öà ³ âûêàíà¢öà ïðûì'åðà ²ãàðñêàãà ñêàðáí³êà "Ïàäíÿïðî¢ÿ", ³íôàðìàöûéíûÿ ïàêàçàëüí³ê³.

Ñòàðòàâàëà ñâÿòà à 11 ãàäç³íå. Óøåëüí³êà¢³ ãàñöåé ñâÿòà ïàâ³òàë³ â³öý-ïðýì'åð ²ãàðñêàãà ñêàðáí³êà "Ïàäíÿïðî¢ÿ", ³íôàðìàöûéíûÿ ïàêàçàëüí³ê³.

Íà ìàëîé ñöýíå ñâÿòà ðàñïà÷àëîñÿ êàíöýðòàì "Ãàëàñû áóêó÷íûõ". Çãîé³ÿ ãàëàíû âûõàâàíöà¢ ïðàçþñòðîê³ öýíòàíû - ïðàäñòà¢í³ê³ óñ³õ òûõ íàöûÿíàëüíàñöÿ, ÿê³ÿ æûâóöü ³ ïðàöóþöü ó Áåëàðóñ³. Àäíé ç íàâ³íàê ãýòàãà ñòàëà "Âÿ÷íà ïà âäçå" ää Ìàã³ë¸¢ñêàé àáëàñíîé ô³ëàðìî³³. - Ñâÿòà ¢ Àëåêñàíäðû³ âÿðòàå íàñ äà ñïðàââå÷íûõ åâðàïåéñêàõ òðàäûöûé. Ê³ðìàø, ãóëüí³, ïåñí³ - óñ¸, ÿê áûëî ¢ íàøûõ ïðîäêà¢. ² çàðàç ìû ïðàöÿãâàåì ãýòóþ òðàäûöûþ, ñòâàðàë³ àáðàäàâûÿ òâîð÷ûÿ êàëåêòûâ ³ ãóáíûö, ïåðàìîæ-íûõ ³ ¢äçåëüí³ê³ àáëàñíîãà ôåñòûâàëÿ ôàëüêëîðíàãà ìàñòàöòâà "Ñêàðáí³öà ³ âûêàíà¢öà ïðûì'åðà ²ãàðñêàãà ñêàðáí³êà "Ïàäíÿïðî¢ÿ", ³íôàðìàöûéíûÿ ïàêàçàëüí³ê³.

Ñòàðòàâàëà ñâÿòà à 11 ãàäç³íå. Óøåëüí³êà¢³ ãàñöåé ñâÿòà ïàâ³òàë³ â³öý-ïðýì'åð ²ãàðñêàãà ñêàðáí³êà "Ïàäíÿïðî¢ÿ", ³íôàðìàöûéíûÿ ïàêàçàëüí³ê³.

Íà ìàëîé ñöýíå ñâÿòà ðàñïà÷ûëîñÿ êàíöýðòàì "Ãàëàñû áóêó÷íûõ". Çãîé³ÿ ãàëàíû âûõàâàíöà¢ ïðàçþñòðîê³ öýíòàíû - ïðàäñòà¢í³ê³ óñ³õ òûõ íàöûÿíàëüíàñöÿ, ÿê³ÿ æûâóöü ³ ïðàöóþöü ó Áåëàðóñ³. Àäíé ç íàâ³íàê ãýòàãà ñòàëà "Âÿ÷íà ïà âäçå" ää Ìàã³ë¸¢ñêàé àáëàñíîé ô³ëàðìî³³. - Ñâÿòà ¢ Àëåêñàíäðû³ âÿðòàå íàñ äà ñïðàââå÷íûõ åâðàïåéñêàõ òðàäûöûé. Ê³ðìàø, ãóëüí³, ïåñí³ - óñ¸, ÿê áûëî ¢ íàøûõ ïðîäêà¢. ² çàðàç ìû ïðàöÿãâàåì ãýòóþ òðàäûöûþ, ñòâàðàë³ àáðàäàâûÿ òâîð÷ûÿ êàëåêòûâ ³ ãóáíûö, ïåðàìîæ-

Àëåêñàíäðûÿ ñàáðàëà ñÿáðî¢

Ðýñïóáë³êàíñêàå ñâÿòà "Êóïàëëå" ïðàéøëî ¢ àãðàðàäàâó Àëåêñàíäðûÿ.

Óæî ç ðàí³öû íà ñâÿòî÷íàé ïëÿöî¢öû áûëî øóìíà, âåñåëà ³ ö³êàâà. Ìåñöà ñóñòðý÷û òîå æ - ìàëÿ¢í³÷àÿ ëóãàâ³íà íà áåðàçå Äíÿïðà - ç àäíàãî áîêó àãðàãàðàäàíê Àëåêñàíäðûÿ Ìàã³ë¸¢ñêàé âîáëàñö³, ç äðóãîãà Êîïàñü - Â³öåáñêàé. Ó ôåñòûâàëüíàé ïðàãðàì³ øìàò ö³êàâûõ ìåðàïðûåìñòâà¢. Äëÿçðó÷íàñö³ ãàñöåé ïðàöàâàë³ íåêàëüê³ ïðàïóñêíûõ ìåðàïðûåìñòâà¢, íà ¢âàõîäçå ¢ ñâÿòî÷íóþ ðàçìåø÷àíû àáìåðêàâàíüí³ ôàðáàâàííÿ, ³íôàðìàöûéíûÿ ïàêàçàëüí³ê³.

Ñòàðòàâàëà ñâÿòà à 11 ãàäç³íå. Óøåëüí³êà¢³ ãàñöåé ñâÿòà ïàâ³òàë³ â³öý-ïðýì'åð ²ãàðñêàãà ñêàðáí³êà "Ïàäíÿïðî¢ÿ", ³íôàðìàöûéíûÿ ïàêàçàëüí³ê³.

Íà ìàëîé ñöýíå ñâÿòà ðàñïà÷ûëîñÿ êàíöýðòàì "Ãàëàñû áóêó÷íûõ". Çãîé³ÿ ãàëàíû âûõàâàíöà¢ ïðàçþñòðîê³ öýíòàíû - ïðàäñòà¢í³ê³ óñ³õ òûõ íàöûÿíàëüíàñöÿ, ÿê³ÿ æûâóöü ³ ïðàöóþöü ó Áåëàðóñ³. Àäíé ç íàâ³íàê ãýòàãà ñòàëà "Âÿ÷íà ïà âäçå" ää Ìàã³ë¸¢ñêàé àáëàñíîé ô³ëàðìî³³. - Ñâÿòà ¢ Àëåêñàíäðû³ âÿðòàå íàñ äà ñïðàââå÷íûõ åâðàïåéñêàõ òðàäûöûé. Ê³ðìàø, ãóëüí³, ïåñí³ - óñ¸, ÿê áûëî ¢ íàøûõ ïðîäêà¢. ² çàðàç ìû ïðàöÿãâàåì ãýòóþ òðàäûöûþ, ñòâàðàë³ àáðàäàâûÿ òâîð÷ûÿ êàëåêòûâ ³ ãóáíûö, ïåðàìîæ-

Êàëÿ çàìêà íà Êóïàëó

10 ë³ïåíÿ, æûõàðû Ë³äñêàãà ðýã³¸íà ³ ÿãî ãîñö³ àäçíà÷ûë³ Êóïàëëå - ñòàðàæûòíàå íàðîäíàå ñâÿòà, çâÿçàíàå ç ëåòí³ì ñîíöàñòàÿííåì, ðîñêâ³òàì ïðûðîäû ³ ïðûõîäçì ëåòíÿé öåïëûí³.

Ìåñöàì ïðàâÿäçåííÿ ðà¸ííàãà ñâÿòà àáðàíà àäêðûòàÿ ïëÿöî¢êà ëÿ ïà¢äí¸âàé ñöÿíû Ë³äñêàãà çàìêà. Òóò ïðàöàâàë³ âûñòà¢ê³, âûÿçíû ãàíäàëü, ëàäç³ë³ñÿ äç³öÿ-

ïóñêàííå âÿíêî¢ íà âàäó, ïîøóê ïàïàðàöü-êååòê³ ³, êàíåøíå æ, êóïàëüñêàå âîãí³ø÷à.

Ïðàäñòà¢ëåííå àçàí-á³ë³ êàíöýðòíûÿ íóìàðû ñòàë³÷íûõ êàëåêòûâ¢ - ôîëüê-áýíäà "Íåðóø", çàñëóæàíàãà êàëåêòûâ Ðýñïóáë³êì Áåëàðóñü, ôàëüêëîðíû ²ðûíàé Äàðàôåâàé, äàïà¢íÿë³ âûñòóïëåíí³ ãðóï "BYCITI", "LAS VEGAS", "PROâîêàöèÿ", Ê³ðûëà Àð-ö¸ìåíê³, Ãàííû Áëàãàâàé, DANCE-ïðàåêò (ã. ì³íñê).

Êàíöýðò-äûñêàòýêà äî¢æû¢ñÿ äà 3 ãàäç³í íî÷û.

Ë³ëåÿ Ëàïøûíà.

lidanews.by.

Íà ìàëîé ñöýíå ñâÿòà ðàñïà÷àëîñÿ êàíöýðòàì "Ãàëàñû áóêó÷íûõ". Çãîé³ÿ ãàëàíû âûõàâàíöà¢ ïðàçþñòðîê³ öýíòàíû - ïðàäñòà¢í³ê³ óñ³õ òûõ íàöûÿíàëüíàñöÿ, ÿê³ÿ æûâóöü ³ ïðàöóþöü ó Áåëàðóñ³. Àäíé ç íàâ³íàê ãýòàãà ñòàëà "Âÿ÷íà ïà âäçå" ää Ìàã³ë¸¢ñêàé àáëàñíîé ô³ëàðìî³³.

- Ñâÿòà ¢ Àëåêñàíäðû³ âÿðòàå íàñ äà ñïðàââå÷íûõ åâðàïåéñêàõ òðàäûöûé. Ê³ðìàø, ãóëüí³, ïåñí³ - óñ¸, ÿê áûëî ¢ íàøûõ ïðîäêà¢. ² çàðàç ìû ïðàöÿãâàåì ãýòóþ òðàäûöûþ, ñòâàðàë³ àáðàäàâûÿ òâîð÷ûÿ êàëåêòûâ ³ ãóáíûö, ïåðàìîæ-

Ïðàäàñòàâëåííå âûñòàâû ïðûóðî÷àíà ïà ñëåäíÿé ïàäçåëå. Ó ïðàãðàìó óâàøëó³ ³ ïàïóëÿðíûÿ ïåñíÿ "Ïàäìàíó ðàäíàãà", ³íñöûíàöûéíûÿ ïàñòàðûøêà "Ïàäàðóíê³ äëÿ ìàìû", ïàýçûÿ "Ìàìà" ³ ³íøûÿ. Ïàäòýð, äàðý÷û, ñêëàäà¢ 3 òûñÿ÷û ìåñöà¢.

Ñ¸ëåòà ñ³ìâàëàì ðýñïóáë³êàíñêàãà ñâÿòà àáðàíû ðó÷í³ê, ÿê³ öàëêàì ðàñêðûâàå ñàìàáûòíóþ êóëüòóðó áåëàðóñêàãà íàðîäà ³ ñ³ìâàë³çóå àäç³íñòâà ñëàâ³íñêàãà êóëüòóðíàãà ïðàñòîðó. Àäíà ¢ãàëî¢íûõ êóíàëüí³ê³õ ïëÿöîâàê - âûñòàâà-ê³ðàì "Ðó÷íîê Íàðîäíàãà Àäçííñòâà". Òêà÷ûõ³ íà à¢òýíòû÷íûõ ñòàíêàõ XVIII-XIX ñòàãîääçÿ¢ ïðàâîäç³ë³ ìàéñòàð-êëàñû ïà âûðàáå ðó÷í³êî¢ ç óçîðàì³ ³ âûøû¢êàé. Ìàã³ë¸¢ñêóþ âîáëàñöü ïðàäñòà¢ëÿëà äâîà ñà ñòàðýéøûõ òêà÷ûõ - íàðîäíû ìàéñòàð ç Õîò³ìñêà Òàöÿíà Êàâàë¸âà Àëÿêñàíäðà Êóõö³íà ç Áûõàâà - ÿø÷ý ìàëàâû, àëå ¢æî ïåðñïåêòûâ¢íû ìàéñòàð. Ó ÿå ïæíà ïàâó÷ûöÿ àñíîâàì òêàöòâà íà ïåðàñîâà÷íûì òêàëêó³ ñòàíêó. Ó ýêſïìàç³öûÿ - ðó÷í³ê³ êîæíàãà ðýã³¸íà, ó òûì ë³êó ðàáîòû ¢äçåëüí³êà³ ïåðàìîæöà¢ àáëàñíîãà êîíêóðñó äýêàðàòû¢íàïðûêëàäíûé òâîð÷àñó³ "Ðó÷í³ê³ ÿê øëÿõ æûööÿ ÷äëàâåêà". Ñïàáîðí³öòâà ïðàõîäç³ëà íà ïðàöÿãó ãîäà ³ çàâåðøûëàñÿ íà ñâÿòå. Íàîãóë,ðó÷í³ê³¢ ñ¸åòà áûëî âûñòàâëåíà ³ áàãàòà. Ñâå òâîðû ïðàäñòà¢ëÿë³ êàëÿ 800 óäçåëüí³êà¢.

Ïàâîäëå Íýë³ Ç²ÃÓË².

Ôîòà à¢òàðà.

zviazda.by.

pawet.net

¹ 28 (1543) 15 Ë²ÏÅÍß 2021 ã. Наша слова

ÍßÑÏÛÍÍÀÅ ÃÀÐÝÍÍÅ

Äà 145-ãîääçÿ ç äíÿ íàðàäæýííÿ Ö¸òê³

Ñëûííàÿ äà÷êà áåëàðóñêàãà íàðîäà Ö¸òêà (Àëà³çà Ñöÿïàíà¢íà Ïàøêåâ³÷) íàðàäç³ëàñÿ 15 ë³ïåíÿ 1876 ãîäà ¢ ôàëüâàðêó Ïåø÷ûí íåïàäàë¸êó àä Ë³äû (öÿïåð ãýòà Ø÷ó÷ûíñê³ ðà¸í Ãàðàäçåíø÷ûíû) ³ ïðàæûëà ¢ñÿãî 40 ãàäî¢...

²ìÿ ïàýòýñû-ðýâàëþöûÿíåðê³, ïðàçà³êà, ïóáë³öûñòà ³ ãðàìàäñêà-ïàë³òû÷íàãà äçåÿ÷à ñòà³öü ó øýðàãó ïà÷ûíàëüí³êà¢ íîâàé áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû. Óñ¸ áóðíàå æûöö¸ ãýòàé íàäçâû÷àé ýìàöûÿíàëüíàé, çàõîïëåíàé íàöûÿíàëüíûì àäðàäæýííåì çìàãàðê³ áûëî, ïà ñëîâàõ ñó÷àñí³êà¢, íÿñïûííûì ãàðýííåì.

Ó ßÅ ÁÛËÎ øìàò ðîçíûõ ïñå¢äàí³ìà¢: Ãà¢ðûëà, Ãà¢ðûëà ç Ïîëàöêà, Êðàï³¢êà, Ìàöåé Êðàï³¢êà, Ì. Êðàï³â³õà, Òûì÷àñîâû, Áàíàäûñü Àñàêà... Çàìàöàâà¢ñÿ æ - Ö¸òêà, Ïàä ³ì ÿíà ¢ïåðøûíþ âûñòóï³ëà ¢ 1906 ãîäçå ÿê à¢òàð êí³æê³ "Ïåðøàå ÷ûòàííå äëÿ äçåòàê-áåëàðóñà¢". Àëå õòî ç íàñ, ñêàæûöå, ÷ûòà¢ ö³, õîöü, áà÷û¢ ãýòóþ êí³æêó äà 2001 ãîäà?! Òàê, í³õòî! Öÿæêà ¢ÿâ³öü, øòî ïàäðó÷í³ê, ÿê³ ³ âó÷û¢, ³ ðàçâ³âà¢, ³ âûõî¢âà¢ íàøûõ áåëàðóñê³õ äçåòàê, ïà¢òîðíà ïàáà÷û¢ ñâåò òîëüê³ ïðàç... ñòàãîääçå. Äû íåêàòîðûÿ àïàâÿäàíí³ íå ¢âàéøë³ ³ ¢ àïîøíÿå ïàêóëü âûäàííå. Ó³ì, äàðý÷û, àïðàöàâàíûÿ äëÿ ëåïøàãà äç³öÿ÷àãà ¢ñïðûìàííÿ íàðîäíûÿ ïåñí³, ïðûìà¢ê³, ïðûêàçê³, çàãàäê³. Ñàìî ñàáîé, âåðøû ïàýòýñû. Ìíå àñàáë³âà çàïîìí³¢ñÿ "Ìîé ñàä", ïðûâÿäó ç ÿãî ïàçíåé. Ïàêóëü æà - ïðà ïñå¢äàí³ì. Ïðàêòû÷íà ÿíà êàðûñòàëàñÿ ³ì ³ ¢ àïîøí³ÿ ñâàå ãàäû.

Àäêàç íà ïûòàííå, ÷àìó ìåíàâ³òà Ö¸òêà, ÿ íå çíàéøî¢ í³ ¢ ñâà¸é ßêà¢ëåâ³÷êàé ñÿðýäíÿé, í³ íà æóðôàêó, í³ ¢ ³íñòûòóöå ïàë³òàëîã³³. ²äàâåäà¢ñÿ ¢ïåðøûíþ íå ç ïðàö, ïðûñâå÷àíûõ Ïàøêåâ³÷. Äàïàìàãëà êàìàíäç³ðî¢êà 1986 ãîäà äà "Ñåëüñêîé ãàçåòû", äçå ïðàöàâà¢, ó Ø÷ó÷ûíñê³ ðà¸í. Íàê³ðàâà¢ñÿ ç ìÿñöîâûì ê³ðà¢í³êîì äà âÿäîìàé ó àêðóçå âûêëàä÷ûöû áåëàðóñêàé ìîâû ³ ë³òàðàòóðû Øàñòàêî¢ñêàé øêîëû Àíô³ñû Äàáðûíê³. ßíà ïà êðóï³íêàõ çá³ðàëà çâåñòê³ ïðà Ïàøêåâ³÷à¢ ³ ³õ òàëåíàâ³òóþ äà÷êó. Øìàòãàäîâûÿ ¢ïàðòûÿ ïîøóê³ ïåðàòâàðûëà ¢ ñïðàâó ¢ñÿãî ñâàéãî æûööÿ. Âîñü ÿíà ³ ïàâåäàìëÿëà, øòî Ö¸òêàé Àëà³çó íàçâà¢ óïåðøûíþ ÿå ñóñåä-çÿìëÿê Âàöëà¢ ²âàíî¢ñê³. ßãî ïîñòàöü, çà¢âàæó, íà ìíîã³ÿ ãàäû âûêðàñë³ë³ ç ã³ñòîðû³ íàøàé êóëüòóðû ³ íàöûÿíàëüíàãà ðóõó. ²ãýòà ïðû òûì, øòî ¸í ðàçàì ç Ö¸òêàé ³ áðàòàì³ Ëóöêåâ³÷àì³ âûäàâà¢ ïåðøû íóìàð ÷àñîï³ñà "Ñâàáîäà". Áû¢ àäíûì ç àðãàí³çàòàðà¢ âûäàâåöòâà ñóïîëê³ "Çàãëÿíå ñîíöà ³ ¢ íàøà àêîíöà", äçå ïàáà÷ûëà ñâåò "Ïåðøàå ÷ûòàííå...". Óêëà¢ ïåðøû áåëàðóñê³ ëåìàíòàð (áóêâàð). Àïðàöàâà¢ ïåðøû áóêâàð ñó÷àñíàé áåëàðóñêàé ìîâû.

Ìíå áûëî ïÿöü ãàäî¢, êàë³ âûïóñê³íöà ïåäàãàã³÷íàãà âó÷ûë³ø÷à Äàáðûíêà ç'ÿâ³ëàñÿ ¢ Ñòàðûì Äâàðû, íà ðàäç³ìå Àëà³çû Ïàøêåâ³÷. ßíà õóòêà çíàéøëà àãóëüíóþ ìîâó ç ìÿñöîâûì³. À íå¢çàáàâå, ðàñêàçâàëà ìíå ïðû ñóñòðý÷û, óæî "äàñòàâàëà" ³õ ñàìûì³ ðîçíûì³ ïûòàííÿì³ ïðà çÿìëÿ÷êó. Äàâåäàëàñÿ, øòî ¢ äçÿö³íñòâå Àëà³çà ñà÷ûíÿëà íåçâû÷àéíûÿ æàðòë³âûÿ êàçê³. Ñàìà ¢ ³õ âåðûëà ³ ïàëîõàëà ³ì ñÿñö¸ð (ó ÿå áûë³ òðû ñÿñòðû ³ äâà áðàòû). Ñâÿêðóõà ðàñêàçâàëà Àíô³ñå, øòî ïðûãîæàå äçÿ¢÷î íàâåäâàëàñÿ ¢ ãîñö³ ç ñÿáðàì³-ñòóäýíòàì³.

Ö¸òêà, äàðý÷û, øìàò äçå ³ øìàò ÷àìó, ñâåä÷ûöü ïàäðàáÿçíàÿ á³ÿãðàô³ÿ, âó÷ûëàñÿ. Ñïà÷àòêó ¢ õàòí³õ íàñòà¢í³êà¢, ïîòûì ó Â³ëåíñêàé ã³ìíàç³³. Ó Ïåöÿðáóðãó ñêîí÷ûëà àãóëüíààäóêàöûéíûÿ êóðñû âÿäîìàãà áóíòàðíàãà âó÷îíàãà Ïÿòðà Ëåñãàôòà. Òàì æà çäàâàëà ýêçàìåíû çà ïî¢íû êóðñ ã³ìíàç³³. Ïðà ³íøóþ íàâóêó ïðà÷ûòàåöå ïàçíåé.

Êàë³ ÿíà êàãî ïðûâîç³ëà ¢ ãîñö³ - óñ³õ ç óñ³ì³ çíà¸ì³ëà, æàäàëà âÿñêî¢öàì ø÷àñöÿ, ëåïøàé äîë³ ³ çäàðî¢ÿ.

Ñàìà æ õâàðýëà íà ñóõîòû. Ïðû ãýòûì áûëà âåñåëüì³ ãàíàðë³âàÿ. Í³÷ûþ äàïàìîãàé í³¢÷ûì íå ïðûìàëà. Àäíîé ñàìà áûëà íàäòà ø÷îäðàé. Âåëüì³ ëþá³ëà ðàçìà¢ëÿöü ç ñÿëÿíàì³, ÷àñòêà ÿê³õ çà áÿñöýíàê ãàðáàö³ëàñÿ íà åéíàãà áàöüêó Ñòýôàíà. Ó àäç³í ç ïðûåçäà¢, óñïàì³íàë³ ñòàðûÿ ñòàðàäâîðöû, ñàáðàëà âàêîë ñÿáå ìàëå÷ó. Ðàñêàçàëà, ÿêàÿ áûëà ³ øòî ÷ûòàëà. Ïà÷àñòàâàëà öóêåðêàì³ ³ ïåðí³êàì³. À ïîòûì ÿê ðàññìÿÿëàñÿ! Çíÿëà êàëÿðîâóþ õóñö³íêó, ïàðâàëà ëî¢êà íà ïàäà¢ãàâàòûÿ ñòóæà÷ê³ äûé ïàçàïëÿòàëà ³õ ó êîñê³ çàÿíòýæàíûõ, àëå ø÷àñë³âûõ ³ ðàäàñíûõ õîöü ó òîé ìîìàíò äçÿ¢÷ûíàê. Õàöåëà, êàá ³ì äîáðà áûëî, à ñàìà æ, íåâûñîêàÿ, êâîëàÿ, õâîðàÿ... Ç ÷àñàì àáóðýííå ³ñíûì³ äîìà ³ âà ¢ñ³ì ãðàìàäñòâå ïàðàäêàì³, êàë³ ¢ àäíûõ - óñ¸, à ¢ ³íøûõ - í³÷îãà, óçðàñòàëà ³ ¢çìàöíÿëàñÿ. ßíî ³ ïðûâÿëî ¢ âûí³êó äà àêòû¢íàé áàðàöüáû ç ³ñíûì ëàäàì, íàéïåðø, ñâà¸é íåâàðàãîäíàé ïàëûìÿíàé òâîð÷àñöþ, ñàìûì òðûâàëûì ãðóíòàì ÿêîé, ÿê ³ ãðàìàäñêàé äçåéíàñö³, ñòàëà äçÿðæà¢íàãà êøòàëòó ³äýÿ íåçàëåæíàñö³.

ÏÀ×ÛÍÀËÀÑß ãýòàÿ ïàëûìÿíàÿ òâîð÷àñöü, ÿê çàçíà÷ûë³ ¢ ñâà³õ äàñëåäàâàííÿõ "Ïîñòàö³" ³ "Ñòàíó ïåñíÿé" âÿäîìû êðûòûê ³ æóðíàë³ñò Ðûãîð Áÿðîçê³í ³ öóäî¢íàÿ ï³ñüìåíí³öà, ë³òàðàòóðàçíà¢öà Ë³äç³ÿ Àðàáåé, ïàä ìîöíûì óïëûâàì ïðàäâåñí³êà àäðàäæýííÿ Ôðàíö³øêà Áàãóøýâ³÷à. Ïðà ãýòà ñâåä÷ûöü ñàìà íàçâà ïåðøàãà çáîðí³êà Ãà¢ðûëû ç Ïîëàöêà (Ö¸òê³) - "Ñêðûïêà áåëàðóñêàÿ". Ó Áàãóøýâ³÷à, êàë³ ïîìí³öå, - "Äóäêà áåëàðóñêàÿ" ³ "Ñìûê áåëàðóñê³". À¢òàðêà, ÿêàÿ ç 1905 ãîäà, çà ãîä äà âûõàäó êí³æê³, óäçåëüí³÷àëà ¢ ì³òûíãàõ ³ äýìàíñòðàöûÿõ, âûñòóïàëà ç ðýâàëþöûéíûì³ ïðàìîâàì³, âûêðûâàëà ¢ âåðøàõ ñàìà¢ëàäñòâà ³ çàêë³êàëà çìàãàööà ç öàðûçìàì. Ó àñîáí³ñòàé ïðàäìîâå "Ñêðûïê³..." ÿíà àäçíà÷àëà, øòî ïðûêëàäàì äëÿ ÿå áû¢ Ìàöåé Áóðà÷îê, ÿê³ ìàðû¢ äàøóêàöü "òàêîé âàäç³öû äû ç òàêîé êðûí³öû, øòî ÿê õòî íàï'åööà, äûê âîëüíûì ñòàåööà". Äàñëåä÷ûê³ ïàäêðýñë³âàþöü: âåðøû "Ñóñåäçÿì ó íÿâîë³", "Âåðà áåëàðóñà", ³íøûÿ òâîðû çáîðí³êà äûõàþöü ïðàä÷óâàííåì õóòêàãà âûáóõó íàðîäíàãà ãíåâó ³ íÿíàâ³ñö³. Ó ³õ ãëûáîêàÿ âåðà ¢ íåïåðàìîæíóþ íà ãàäû ñ³ëó íàðîäà, ÿêàÿ çàãàðòàâàëàñÿ ¢ ñóðîâûõ âûïðàáàâàííÿõ öÿæêàé ³ øìàòïàêóòíàé ã³ñòîðû³:

Âåðó, áðàòöû, ¢ íàøó ñ³ëó,
Âåðó ¢ âîë³ íàøàé ãàðò...
Ìû íå ç ã³ïñó, ìû - ç êàìåííÿ,
Ìû - ç æàëåçà, ìû - ñà ñòàë³,
Íàñ êàâàë³ ó ïëàìåíí³,
Êàá ìàöíåéøûì³ ìû ñòàë³.
Öÿïåð, áðàòöû, ìû ç ãðàí³òó,
Äóøà íàøà ç äûíàì³òó,
Ðóêà öâ¸ðäà, ãðóäçü àêóòà,
Ïàðà, áðàòöû, ïàðâàöü ïóòà!

Àìàëü àäðàçó, ó Æî¢êâå, íåäàë¸êà àä Ëüâîâà, ïðà ÿê³ ïàãàâîðûì àñîáíà, âûéøà¢ ³ äðóã³ çáîðí³ê çìàãàðê³ - "Õðýñò íà ñâàáîäó". ¨í áû¢ ïðûñâå÷àíû áàðàöüáå ñóïðàöü öàðûçìó. Ó âåðøàõ "Íåáûâàëû ÷àñû", "Äîáðûÿ âåñö³", "Áóíòà¢í³ê", "Ïàä øòàíäàðàì", "Áóðà" ÿñêðàâà áà÷ûööà, ÿê ðàçâ³âàë³ñÿ ïàäçå³, ÿê³ÿ Ö¸òêà ¢ñïðûìàëà íàðîäíàé ðýâàëþöûÿé. Ïî¢íàñöþ àäïàâÿäàþöü òàãà÷àñíàé ðý÷à³ñíàñö³ "Õðýñò íà ñâàáîäó" ³ "Ìîðà". Ïåðøû - ïóáë³öûñòû÷íàÿ ë³ðûêà. Êðûòûêàé ³ êë³ñàâàé íåïðûì³ðûìàñöþ, âûêðûâàëüíûì ïàôàñàì ³ âîñòðàé ñàòûðàé íà öàðà¸í íàãàäâàå ì³íå ïàë³òû÷íóþ ïðàêëàìàöûþ. Íó, à äðóã³... Äðóã³, ïàãàäæóñÿ ç äàñëåä÷ûêàì³, ñàïðà¢äû, ñòà¢ ñàìûì ÿðê³ì ç óñ³õ ðýâàëþöûéíûõ òâîðà¢. Êàë³ ëàñêà, ïåðàêàíàéöåñÿ:

Ìîðà âóãëåì öÿïåð ñòàëà,
Ìîðà ç äíà öÿïåð ãàðûöü,
Ìîðà ñêàëû ïàçðûâàëà,
Ìîðà õî÷à ãîðû çìûöü.
Ìîðà çëóå, êðýïíóöü õâàë³,
Çäç³ê³ì øóìàì áåðàã ðâóöü;
Ãðîì ãðûì³öü çà â¸ðñòû-ì³ë³,
Ç ìîðà áðûçã³ ¢ íåáà á'þöü.

Àä÷óâàåöå ãðîçíóþ íàâàëüí³öó íà ìîðû? Ãýòà á³òâà ïàì³æ "ðàçãíåâàíàé íàòóðàé" ³ "âîéñêàì³ áîãà", ó âîáðàçå ÿê³õ âûñòóïàþöü âàðîæûÿ ëþäçÿì ñ³ëû. À ÿê óçí¸ñëà ¢ñëà¢ëÿåööà ¢ êàíöû áàðàöüáà! Áàðàöüáà íå íà æûöö¸, à íà ñìåðöü!

Òàê³ áîé âÿêàì³ æäàæýööà,
Òàê³ áîé â³ãàíòà¢ äàñöü.
¡ òàê³ì áàþ òîëüê³ ãðýööà,
¡ òàê³ì áàþ òîëüê³ ïàñöü.

Íàï³ñàíû ¢ êàñòðû÷í³êó 1905-ãà , âåðø ñòà¢ñÿ ñàïðà¢äíûì ã³ìíàì ðýâàëþöû³.

ÓÆÎ ÒÀÄÛ à¢òàðöû äàâÿëîñÿ æûöü íà íåëåãàëüíûì ñòàíîâ³ø÷û. ßíà õàâàëàñÿ àä ïàë³öû³ ¢ Íîâà-Â³ëåéöû. Ïðàöàâàëà òàì ñÿñòðîé ì³ëàñýðíàñö³ ïñ³õ³ÿòðû÷íàãà øï³òàëÿ. À ¢ ñàìûì ïà÷àòêó íîâàãà ãîäà àêòû¢íà ¢äçåëüí³÷àëà ¢ 2-ì ç'åçäçå Áåëàðóñêàé ðýâàëþöûéíàé ãðàìàäû ¢ Ìåíñêó. Ïðàãðàìíûì ïûòàííåì áûëî ñòâàðýííå íåçàëåæíàé áåëàðóñêàé ðýñïóáë³ê³. Íå¢çàáàâå íàìàãàííÿì³ ø÷ûðàé áàðàöüá³òê³ äû ³íøûõ "ãðàìàäî¢öà¢" ïà÷àëà âûõîäç³öü ïåðøàÿ ëÿãàëüíàÿ áåëàðóñêàÿ ãàçåòà "Íàøà äîëÿ". ßíà, íà æàëü, ñïûí³ëà ñâà¸ ³ñíàâàííå íà øîñòûì íóìàðû. Ñïðû÷ûí³ëàñÿ áóäç³¢øàÿ ¢ñ³ì ñâà³ì ñýðöàì ó ñëóõà÷î¢ çàïàë ³ ëþáî¢ äà ïðûãíå÷àíàãà ëþäó ïàýòýñà ³ äà âûäàííÿ ïåðøûõ íóìàðî¢ "Íàøàé í³âû".

Ó ñÿðýäç³íå 1906-ãà Ö¸òêó çàïðàñ³¢ äà ñÿáå ¢ ãîðàä Ëüâî¢ óêðà³íñê³ ô³ëîëàã-ñëàâ³ñò ³ ìàñòàöòâàçíàâåö ²ëàðû¸í Ñâÿíö³íñê³. ¨í, íå ìàãó íå àäçíà÷ûöü, ñòâàðû¢ Ëüâî¢ñê³ ã³ñòàðû÷íû ìóçåé. Äûê âîñü áåëàðóñê³ ðàçäçåë ó ³ì çàõî¢âà¢ íà òîé ÷àñ 23 ñëóöê³ÿ ïàÿñû, 12 êí³ã "Á³áë³³" Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû, à ãýòàêñàìà ñòàðàäðóêàâàíûÿ âûäàíí³, ãðàìàòû, àêòû, àáðàçû ³ ³íøàå. Ó ñâîé ÷àñ ÷àòûðìà çòûõ óí³êàëüíûõ ïîÿñà¢ ÿ ëþáàâà¢ñÿ ¢ íàøûì ìàñòàöê³ì ìóçå³. ¨í ïðààñòà¢ëÿ¢ òàäû ýêñïàç³öû³, ïðûâåçåíûÿ ç Ëüâîâà ³ Ëóöêà. Áûë³ ÿø÷ý ïàðòðýòû ê³ðà¢í³êî¢ ³ ìàãíàòà¢ Âÿë³êàãà Êíÿñòâà Ë³òî¢ñêàãà. Ñâÿíö³íñê³, ì³æ ³íøûì, ïàñàäç³¢ í³÷à¢, êàá ó âûäàâåöòâå Áàçûëüÿíñêàãà êëÿøòàðà, ñ¸ííÿ ¸í ó ãîðàäçå Íåñöåðàâå, ³ ïààá÷ûë³ ñâåò óçãàäàíûÿ âûøýé ïàýòû÷íûÿ çáîðí³ê³ ãîñö³. Àäá³òê³ íà ëàö³í³öû âûéøë³, ïà ìåðêàâàíí³ íàøàãà àäìåòíàãà ïðàôåñàðà Ñöÿïàíà Àëåêñàíäðîâ³÷à, êðûõó ðàíåé ó Â³ëüí³. Çà äâà ìåñÿöû äà êàìàíäç³ðî¢ê³ ¢ Ø÷ó÷ûí ÿ áû¢ íà ðàçâ³òàíí³ ç ïàâàæàíûì Ñöÿïàíàì Õóñåéíàâ³÷àì, ÿê³ ïàäðûõòàâà¢ äà âûäàííÿ òâîð÷óþ ñïàä÷ûíó Áàãóøýâ³÷à ³ Ö¸òê³. ²ñ¸ííÿ àä÷óâàþ ïðàç õàðàêòýðíûÿ

Àíäðýé Çàñï³öê³. ***Áþñò Àëà³çû Ïàøêåâ³÷ (Ö¸òê³).***
Ìåñöà çàõî¢âàííÿ - Ë³äñê³ ã³ñòàðû÷íà-ìàñòàöê³ ìóçåé

àêóëÿðû ìàéñòðà ÿãîíû âîñòðû ¢äóìë³âû ïîãëÿä ³ ÷óþ ÿãîíûÿ ïðàðîöê³ÿ ñëîâû:"ß ðàñêàçâàþ, à ÷àñ ïàêàæà ³ äàêàæà".

Ç ÒÀÂÀÐÛÑÊÀÃÀ Â²Ç²ÒÓ äà Ñâÿíö³íñêàãà ³ ïà÷àë³ñÿ ýì³ãðàíöê³ÿ âàíäðî¢ê³ íÿ¢ðûìñë³âàé, ýíåðã³÷íàé, çàõîïëåíàé áàðàöüáîé çà ³äýþ áåëàðóñê³. Õâàðîáà òûì ÷àñàì àáâàñòðàëàñÿ, ³ íåêàëüê³ ìåñÿöà¢ äàâÿëîñÿ ëÿ÷ûööà ¢ ïîëüñê³ì öýíòðû ãóðàëüñêàå êóëüòóðû Çàêàïàíý, ÿê³ áû¢ ïàïóëÿðíûì ãîðíàëûæíûì êóðîðòàì. Ó ãýòû ÷àñ Ö¸òêà ñÿáðàâàëà ç ðîäàïà÷ûíàëüí³êàì ë³òî¢ñêàé ë³ðû÷íàé ïðîçû ¨íàñàì Á³ëþíàñàì, ïðàæû¢øûì óñÿãî 28 ãàäî¢. Âó÷îíàó, ïðà ÿêóþ ÿ ðàñïà÷à¢ íàïåðàäçå, Ö¸òêà ïðàöÿãíóëà ¢ Êðàêàâå, íà ô³ëàñîôñê³ì ôàêóëüòýöå ßãåëîíñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà. Ïàä÷àñ ÿå ¢äçåëüí³÷àëà ¢ ðýâàëþöûéíàé àðãàí³çàöû³ ³ ìîëàäç³ "Ñïóéíÿ". Ö³êàâà, øòî ¢ äàäàòàê ñïàòðýá³ëàñÿ ³ ô³ëàñîôñê³ ôàêóëüòýòó Ëüâî¢ñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà, ³ ¢ðîê³ òàãî æ Ñâÿíö³íñêàãà ïà ãàðýöêàé ìîâå, ³ñïûò ïà ÿêîé çäàâàëà ¢... Ïåöÿðáóðãó. ßê ñòàëà âÿäîìà, ìåëàñÿ ï³ñàöü ãðóíòî¢íóþ ïðàöó ïðà áåëàðóñêóþ áàòëåéêó. Ïðà íàìåð íàãàäâàå öÿïåð òîëüê³ ñêëàäçåíàÿ ïðàãðàìà çá³ðàííÿ ìàòýðûÿëà¢.

Äàëåéøûÿ ïåðàåçäû ñòàë³ äóæà ¢æî ñòðàêàòûì³. Øìàòêîöü ñóïàñòà¢ëÿþ÷û ÷àñ ³ ïàäçå³, çàíÿòê³ ³ ¢÷û íê³, ÿ ñòàì³¢ñÿ ¢ àðõ³âàõ äàãàäíÿöü âàíäðî¢í³êó. Äà ïåðøûõ ñòðýëà¢ Ïåðøàé ñóñâåòíàé æûëà òî ¢ Ïåöÿðáóðãó, òî ¢ Â³ëüí³, òî ¢ Ìåíñêó, òî ¢ Ëüâîâå - ïðàöÿãâàëà æ âó÷îáó! ²ÿø÷ý, ëåäçü íå çàáû¢, - ïàäàðîæí³÷àëà ç æîíêàé Á³ëþíàñà ïà ²òàë³³. Áûëà ³ ¢ Ãåðìàí³³. Ïðû ãýòûì "ïàñïåëà" ¢çÿöü óäçåë ó ñòâàðýíí³ ³ ãåíåðàëüñêàãà ýòàòðà ²ãíàòà Áóéí³öêàãà. Ó ë³êó íàçâàíûõ ïñå¢äàí³ìà¢ áû¢, íàãàäâàþ, Ì. Êðàï³â³õà, ïàä ÿê³ì ñûãðàëà ¢ ãàëî¢íûõ ðîëÿõ Ïàíüòóðû÷ (ñïåêòàêëü Ìàðêà Êðàï³¢í³öêàãà "Ïà ðýâ³ç³³"), Íàòàëê³ (Àíòîíà ×ýõàâà "Ñâàòàííå") ³ ñòàðîé Íàñòû (Ýë³çû Àæýøê³ "Ó ç³ìîâû âå÷àð"). Â³ç³òû íà Áàöüêà¢ø÷ûíó ñòàë³ áîëüø ÷àñòûì³ ³ ÿøý ³ äçÿêóþ÷û øëþáó ç ë³òî¢ñê³ì ñòóäýëü-äýìàêðàòàì Ñòýï³íàñàì Êàéðûñàì, ÿê³ãà, íå ïàìÿòàþ, äçå ïðà÷ûòà¢, äðàæí³ëà "ã³ðãóíí³ì", ³ ç ÿê³ì ïðàæûëà òîëüê³ ïÿöü ãàäî¢.

Óðýøöå, âÿðíóëàñÿ ¢ Áåëàðóñü íàçà¢ñ³ì. Ó 1914-ì ïðàöàâàëà ñÿñòðîé ì³ëàñýðíàñö³. Í³êîë³ íå ïåðàñòàíó çäç³¢ëÿööà, ÿê ³ êàë³ çíàõîäç³ëà ÷àñ íà ïàäðûõòî¢êó ³ âåðøà¢, ³ àïàâÿäàííÿ¢ (êàá íå êàðîòêàå æûöö¸ - ìàãëà á ñòàöü âÿë³ê³ì ïðàçà³êàì), ³ ïóáë³öûñòûê³, ³ íàðûñà¢. À ¢ àïîøíÿ ãàäû - íàòàòêà¢ ç ïàäàðîææà¢ ó Ô³íëÿíäûþ äû Øâåöûþ. Ìåëàñÿ íàâàäàöü ³ Íàðâåã³þ...²õîöü ïà êîëüêàñö³, ÿê çàçíà÷û¢ ²âàí Ïÿòðî⳷ Øàìÿê³í, "íàï³ñàëà ìåíø, ÷ûì Êóïàëà, Êîëàñ, àëå ¢ñ¸, ñòâîðàíàå ¸é, óâàéøëî ¢ çàëàòû ôîíä íàøàé áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû". Äàðý÷û, ó ñâà³ì âåðøû "À¢òàðöû "Ñêðûïê³ áåëàðóñêàé" Êóïàëà âîñü ÿê âûñîêà àöýíüâà¢ òâîð÷àñöü Ö¸òê³:

×óòêà éãðàåø, ÷óòêà éãðàåø
Òû íà ñêðûïà÷öû ñâàåé,
Ê íåáó ç äóìêàé ïàäëÿòàåø,
Ø÷àñöÿ çû÷ûø äëÿ ëþçåé.
Ãýé, ïÿñíÿðêà, áîëåé, áîëåé
Íàì íà ñêðûïöû ñâà¸é ãðàé!
Ïðûá³òàåì õëåáàì-ñîëÿé,
Äçÿêóé ñêàæà ðîäíû êðàé...

Êðàé, ïðà ÿê³ ãó÷àöü ó ìà³ì àðøàíñê³ì ñýðöû ðàäê³ ç âåðøà "Ìîé ñàä", çìåø÷àíàãà ¢ øìàòïàêóòíûì "Ïåðøûì ÷ûòàíí³...":

Ëþáëþ ìîé ñàä, ÿê ðàñöâ³òàå,
ßê ñàäçâàåé ñâîé òðýëü âÿçå,
ßê öâåò ãàë³íêó ïðûã³áàå,
ßê ï÷îëêà ì¸ä àäòóëü íÿñå.

Ñòàí ðîäíàãà êðàþ ³ ÿãî íàñåëüí³êà¢ õâàëþå Ö¸òêó ³ ¢ ÿå íåàðäûíàðíàé ïðîçå, ïà÷ûíàþ÷û ç ïåðøàãà àïàâÿäàííÿ "Ïðûñÿãà íàä êðûâàâûì³ ðàçîðàì³" ïðà áåäíàãà, çìó÷àíàãà öÿæêàé ïðàöàé ³ íÿñòà÷àé Ìàöåÿ. ßíà ³ ïðàöÿãâàå òâîðàì³ òðàã³÷íàãà ãó÷àííÿ, ÿê ³ ñàìî æûöö¸, - "Àñåíí³ÿ ë³ñòû", "Ë³øíÿÿ", "Ì³õàñüêà". Ó ³õ "ãëûáîê³ ïñ³õàëàã³çì, óìåííå à¢òàðà çàãëÿíóöü ó äóøó ÷àëàâåêà, ðàñêðûöü ÿãî äóìê³ ³ ïåðàæûâàíí³". Ïóáë³öûñòûêà çà¢ñ¸äíà äóìàëà, ÿê âû ¢ïý¢í³ë³ñÿ, ïðà íàðîäíóþ êóëüòóðó ³ ðîäíàå ñëîâà. Ïàñëóõàéöå, ÿê íàòõí¸íà ³ ïðàí³êí¸íà ãó÷ûöü àðòûêóë "Øàíóéöå ðîäíàå ñëîâà!":

"Ðîäíàå ñëîâà!

Ç ìàëûõ äç¸í ÷óåì ìû öÿáå ç ìàò÷ûíûõ âóñíàõ. Òû íàì òëóìà÷ûø óñå äç³âû ñâåòó, ÿê³ÿ äç³öÿ÷àå âîêà áà÷ûöü íàâîêàë ñÿáå ïåðøû ðàç. ² òàáå âûêàçâàåì ìû ñâîé äç³öÿ÷û æàëü, êðû¢äó, æàäàííå, ðàäàñöü..." ² äà ìîëàäç³: *"Ìåéöå ñ³ëó ³ àäâàãó àçÿðæàööà ðîäíàãà ñëîâà. Ìåéöå ñìåëàñöü óñþäû ãîëàñíà êàçàöü ïàñâîéìó. ², ãëåäçÿ÷û íà âàñ, àñìåëÿööà ³ ³íøûÿ, çðàçóìåþöü, øòî ÷ûðàå ñÿðöà áåëàðóñêàå á'åööà íå òîëüê³ ïàä ìóæûöêàé ñÿðìÿãàé, ïàâåðàöü ó ¢ëàñíûÿ ñ³ëû ñâàå ³ ïîéäóöü öâ¸ðäàé ñòóïîé äà ëåïøàé áóäó÷ûí³, äà ÿñíûõ çîð ø÷àñöÿ íàðîäíàãà".*

Àïîøí³ì ÷àñàì Ö¸òêà àðãàí³çî¢âàëà áåëàðóñê³ÿ øêîëû ³ íàñòà¢í³öê³ÿ êóðñû, äàïàìàãàëà õâîðûì ó òûôóñíîâûì áàðàêó, ñòâàðàëà äç³öÿ÷ûÿ ïðûòóëê³. Ó ñòóäçåí³ 1916 ãîäà ÿíà àòðûìàëà ïàâåäàìëåííå àá ñìåðö³ áàöüê³. Ïàåõàëà ¢ Ë³äó íà ÿãî ïàõàâàííå. Ïàñëÿ õà¢òóðà¢ âûðàøûëà ïàäëÿ÷ûöü çåìëÿêî¢ ó Ñòàðûì Äâàðû. Çàðàç³ëàñÿ òàì òûôóñàì ³ ñàìà ³ ¢ íî÷ ç 4 íà 5 ëþòàãà ïàìåðëà ïàä äàõàì ðîäíàãà äîìà.

ÒÐÛÖÖÀÖÜ ÏßÖÜ ãàäî¢ òàìó ìû ñòàÿë³ ç íàñòà¢í³öàé Àíô³ñàé Äàáðûíêàé ëÿ ìàã³ëû Ö¸òê³. ß ïàç³ðà¢ íà ìàðìóðîâû êðûæ, ÿêîìó áûëî òàäû 50. À êðûæ ãëÿäçå¢ íà ìÿíå.

Ïàì³íàëüíû êàìåíü ³ ôàñàä ïîìí³êà ê³ðûë³öàþ äû ëàö³íêàþ ïðàäûêòàâàë³ ìíå ïà÷àòàê âåðøà "Íà ìàã³ëå", ó ÿê³ì Àëà³çà Ïàøêåâ³÷ ïðàäêàçàëà ñâàþ áóäó÷ûíþ:

Íà ìàã³ëå ¢çûäó äóáàì,
Ïà÷íó øàïòàöü áðàò³ì ãóáàì
Àá ³õ äîë³, àá ñâàáîäçå,
Ñòàíó ïåñíÿé ó íàðîäçå!

Íÿäà¢íà ÿ ïàòýëåôàíàâà¢ ñâàéìó ñÿáðó, ñòàðøûí³ ñàâåòà âåòýðàíà¢ Ãàðàäçåíñêàãà àáëóïðà¢ëåííÿ Äýïàðòàìåíòà àõîâû ÌÓÑ ïàëêî¢í³êó ì³ë³öû³ ¢ çàïàñå Ì³êàëàþ Òðóøû÷àíêó. Ë³òàðàëüíà ïðàç ïà¢ãàäç³íû ¸í íàçâà¢ ïàòðýáíûÿ ìíå òýëåôîííûÿ íóìàðû ¢ Ø÷ó÷ûíñê³ì ðà¸íå. Àäç³í ç ³õ - äçÿæóðíàé ñÿñòðû ñàöûÿëüíàé ïàëàòû ¢ àìáóëàòîðû³ Âàñ³ë³øêà¢ñêàé áàëüí³öû. Ìåíàâ³òà òóò, ñêàçàëà ²ðûíà Ãóðñêàÿ, çíàõîäç³ëàñÿ íåêàòîðû ÷àñ ³ ïðàöÿãâàëà, ÿê äàçâàëÿëà ñàìàä÷óâàííå, ðàñêàçâàöü ïðà Ö¸òêó Àíô³ñà Ïà¢ëà¢íà Äàáðûíêà. Ó òðà¢í³ 2015-ãà ÿå ïåðàâåçë³ ¢ äîì ñóïîëê³ Ñ¸ñòðà¢ Ìàö³ Ì³ëàñýðíàñö³ ¢ Êàìåíöû. *"Ó íàñ,* - ðàñïàâÿëà ïàñëóõà¢öû ¢ äàêàç íà õâàëþþ÷àå ìÿíå ïûòàííå ñÿñòðà ñóïîëê³ Ôà¢ñòûíà, - *¸é áûëî ëåïø. Âåëüì³ ñö³ïëàÿ, äóøý¢íàÿ, äîáðàÿ, ïðûåìíàÿ æàí÷ûíà. Ñïà÷àòêó øìàò ö³êàâàãà ïàâåäàìëÿëà íàì ³ ïðà Ö¸òêó, ³ ïðà íàø ðîäíû êðàé, ÿê³ ñòà¢ ðîäíûì ³ äëÿ ÿå ñàìîé. Íà âÿë³ê³ æàëü, çäàðî¢å ÿå õóòêà ïàãàðøàëàñÿ, ³ òðýöÿãà æí³¢íÿ 2018 ãîäà ÿíà ïàìåðëà..."*

Óëàäç³ì³ð Áàðûñåíêà.

Ïðàðîê - ïàñîë ñâÿòëà

"Áåëàðóñêàþ ðóêîþ
Ñâåòëàé ïðà¢äû ñ³ëà
Ñëàâó ëåïøóþ íàï³øà
Áåëàðóñ³ ì³ëàé."
ß. Êóïàëà

Ñîíå÷íû ³ ëàãîäíû äçåíü âûäà¢ñÿ 11 ë³ïåíÿ. Ó Ðàäàøêîâ³÷û, ìÿñòý÷êà, äçå ïðàöàâàëà êàë³ñüö³ çíàêàì³òàÿ ã³ìíàç³ÿ ³ìÿ Ô. Ñêàðûíû, àäêðûòàÿ Àëÿêñàíäðàì Óëàñàâûì, ó ÿêîé âó÷ûëàñÿ áóäó÷û ïàýò Ìàêñ³ì Òàíê, ó ìÿñöîâàñöü, äçå æûë³ ³ ïðàöàâàë³ Áðàí³ñëà¢ Òàðàøêåâ³÷, ßçýï Äðàçäîâ³÷, Ñûìîí Ðàê-Ì³õàéëî¢ñê³, ²ãíàò Äâàð÷àí³í ³ ³íøûÿ âûäàòíûÿ àñîáû, ñê³ðàâàë³ñÿ ¢äçåëüí³ê³ ãîñö³ äóõî¢íàãà ³ ë³òàðàòóðíàãà ñâÿòà.

Ó Ðàäàøêîâ³÷àõ ó êàñö¸ëå Íàéñâÿöåéøàé Òðîéöû, äçå áû¢ àõðûø÷àíû ¢ ìàëåíñòâå ßíêà Êóïàëà, ñâÿòóþ ³ìøó öýëåáðàâà¢ àðöûá³ñêóï Òàäýâóø Êàíäðóñåâ³÷. Ïàðàô³ÿíå ñóñòðýë³ ÿãî ãàðà÷ûì³ àïëàäûñìåíòàì³. Ó ïàðàô³³ ¢ðà÷û-

ñòà ³ âåë³÷íà ïðàéøî¢ øòîãàäîâû Êóïàëà¢ ôýñò. ßãî âûäàòíà àðãàí³çàâà¢ êñ¸íäç-ïðîáàø÷ Þðû Áûêà¢ ñóïîëüíà ç Ë³òàðàòóðíûì ìóçååì ßíê³ Êóïàëû ¢ Ìåíñêó. Íà ¢ðà÷ûñòàñö³ ïðûñóòí³÷àë³ øìàòë³ê³ÿ ãîñö³ ç ðîçíûõ ãàðàäî¢, äçåÿ÷û êóëüòóðû, ï³ñüìåíí³ê³, âûäà¢öû êí³ã.

Ñâÿòàÿ ²ìøà àäáûëàñÿ ¢ ìóçû÷íûì ñóïðàâàäæýíí³ âÿäîìûõ àðãàí³ñòà¢, ñàë³ñòà¢ Áåëäçÿðæô³ëàðìîí³³ Þðûÿ Ãààáðóñÿ ³ Âàðâàðû Öàðóê, ñàë³ñòà¢ Ìîëàäçåâàé òðóïû Âÿë³êàãà òýàòðà Áåëàðóñ³ ³ Ñ³ìôàí³÷íàãà àðêåñòðà Áåëàðóñ³ Äçì³òðûÿ Àïÿö¸íêà ³ ²ãíàòà Äàíüêî.

ßãî Ýêñöûëåíöûÿ Òàäýâóø Êàíäðóñåâ³÷ ó ñâà¸é ïðàìîâå ïàäêðýñë³¢, øòî ìîöíàå ãðàìàäçÿíñòâà íåìàã÷ûìà çáóäàâàöü áåç äóõî¢íàãà ïàäìóðêà. ¨í ïàäçÿêàâà¢ çà äóõî¢íûõ ñâåòà÷î¢ Ïàíó Áîãó, ÿê³ ïàñûëàå íàðîäó ïàýòà¢-ïðàðîêà¢, à òàêñàìà ëþäçåé, ÷û³ì ïàêë³êàííåì ¸ñöü ðàñïà¢ñþäæàííå Ñëîâà Áîæàãà.

Ðàííÿÿ òâîð÷àñöü ßíê³ Êóïàëû ìåëà âûðàçíóþ õðûñö³ÿíñêóþ ñê³ðàâàíàñöü. Äâà âåðøû "Ìàë³òâà" áûë³ ïàêëàäçåíû íà ìóçûêó ³ ñòàë³ øûðîêà âÿäîìûì³.

Òàäýâóø Êàíäðóñåâ³÷ íàãàäà¢, øòî ßíêà Êóïàëà áðà¢ øëþá ñà ñâà¸é æîíêàé Óëàäç³ñëàâàé Ôðàíöà¢íàé ó êàñö¸ëå ñâ. Ïÿòðà ³ Ïà¢ëà ¢ Ìàñêâå, ³ ¸í íàâåäâà¢ ãýòà ìåñöà.

Âåðøû ïàýòà ³ ïðàðîêà, íàðîäíàãà ïåñíÿðà, íàòõí¸íà ³ ïà÷óöö¸âà ïðà÷ûòàë³ âó÷í³, ¢äçåëüí³ê³ òâîð÷àãà àá'ÿäíàííÿ "Áàòëåéêà" ïàä ê³ðà¢í³öòâàì Í. Ìàñêàëåâ³÷ ðàçàì ç ñóïðàöî¢í³öàé Ë³òàðàòóðíàãà ìóçåÿ ßíê³ Êóïàëû Ìàðûÿé Áàðòîêàé.

- Ñ¸ëåòà Êóïàëà¢ ôýñò àäáûâàåööà ¢ 100-óþ ãàäàâ³íó Ðûæñêàé ì³ðíàé äàìîâû (1921), ïàäï³ñàíàé ÿêîé ñïûí³ëà âàéíó, àëå ðàçäçÿë³ëà áåëàðóñê³ÿ çåìë³, - ïðûâÿëà ã³ñòàðû÷íàå ¢äàêëàäíåííå ñïàäàðûíÿ Ìàðûÿ Áàðòîêàà. - Ìÿæà ïðàéøëà ïà ñàìûõ äàðàã³õ ìÿñö³íàõ: òàê³ÿ çíà÷íûÿ äëÿ ë¸ñó ïàýòà Âÿçûíêà ³ Ðàäàøêîâ³÷û ñòàë³ íåäàñÿæíûÿ àìàëü íà äâà äçåñÿö³ãîääç³... Ó òîé ÷àñ ñëîâà ßíê³ Êóïàëû ÿäíàëà ¢ñ³õ òûõ, øòî "áåëàðóñêàé ãóòàðêàé ãàìîíÿöü" ïà àáîäâà áàê³ ìÿæû".

Íà Êóïàëàâûì ôýñöå ¢ Ðàäàøêîâ³÷àõ âûñòóï³¢ ç ÷ûòàííåì âåðøà¢ ñ¸ëåòí³ þá³ëÿð, ïàýò Óëàäç³ì³ð Íÿêëÿå¢. ¨í âûêàçà¢ ñëîâû ïàøàíû ³ ïàäòðûìê³ àðöûá³ñêóïó Ò. Êàíäðóñåâ³÷ó ³ ñêàçà¢, øòî ìîöíà ïåðàæûâà¢ ³ õâàëÿâà¢ñÿ çà ÿãî, êàë³ ê³ðà¢í³ê Êàòàë³öêàãà Êàñö¸ëà Áåëàðóñ³ íå ìîã âÿðíóööà íà Ðàäç³ìó.

Ó. Íÿêëÿå¢ ðàñïàâ¸¢ ïðà ñâàþ ïðàöó íàä ðàìàíàì, ïðûñâå÷àíûì ß. Êóïàëó, ïàä íàçâàé "Ãýé áýí ã³ìîì", ÿê³ äðóêàâà¢ñÿ ¢ ÷àñîï³ñå "Äçåÿñëî¢".

- ß ïðûåõà¢ ó ãýòû õðàì, äçå áû¢ àõðûø÷àíû ß. Êóïàëà, - ïðàìîâ³¢ Ó. Íÿêëÿå¢, êàá ñõ³ë³öü ãàëàâó ïåðàä ÿãî ïàìÿööþ. Ó ðàìàíå ÿ õà÷ó¢ ïàêàçàöü ïîñòàöü òàêîãà ìàøòàáó, íàöûÿíàëüíàãà ãåí³ÿ ç óñ³ì³ ÿãî ÷àëàâå÷ûì³ ïàêóòàì³.

Ïðûñóòíûÿ ïàâ³íøàâàë³ ïàýòà ç 75-ãîääçåì. Óëàäç³ì³ð Ïðàêîïàâ³÷ ïàäçÿë³¢ñÿ âåðøàì³ ñà ñâà³õ íîâûõ âûäàííÿ¢ ³ ðàíåé íàäðóêàâàíûì³. Ïðàãó÷àë³ âåðøû, ïðûñâå÷àíûÿ ß. Êîëàñó ³ ß. Êóïàëó, òâîðû ç êí³ã³ "Çí³÷û êàõàííÿ". Íàéáîëüø ïàñ³ÿíàðíà ïðàãó÷à¢ âåðø "Áîñê³ ïàäàðóíàê".

- Ìîé ñÿáðà Ïàâåë Ñåâÿðûíåö ï³ñà¢, øòî íàöûÿíàëüíàÿ ³äýÿ - ãýòà Áîã, ÿê³ ïðàìà¢ëÿå ïàáåëàðóñêó, - ïàäêðýñë³¢ Ó. Íÿêëÿå¢.

"Íå çàãàñíóöü çîðê³ ¢ íåáå
Ïîê³ íåáà áóäçå,
Íå çàã³íå êðàé çàáðàíû,
Ïîê³ áóäóöü ëþäç³", -

ç õâàëÿâàííåì äýêëàìàâàë³ âåðø þíàê³.

- Íå çàãàñíå Áåëàðóñü, ïàêóëü áåëàðóñêàÿ ìîâà ãó÷ûöü ó ñâÿòûíÿõ ç âóñíà¢ ñâÿòàðî¢ ³ âåðí³êà¢! - ïåðàêàíàë³ñÿ ¢äçåëüí³ê³ Êóïàëàâàãà ôýñòó.

²íôàðìàöûéíûì³ ïàðòí¸ðàì³ ìåðàïðûåìñòâà âûñòóï³ë³ ïàðòàë Catholic.by ³ "Ðàäû¸ Ìàðûÿ". Êñ¸íäç-ïðîáàø÷ Þðû Áûêà¢ ïàâåäàì³¢, øòî ¢ Ðàäàøêîâ³÷û êàñö¸ëå ç äàïàìîãàé àõâÿðàâàííÿ¢ ïðàôåñ³ÿíà¢ àäíà¢ëÿåööà àðãàí ÕIÕ-ãà - ïà÷àòêó ÕÕ-ãà ñòàãîääçÿ. Õðàì ç'ÿ¢ëÿåööà ñàïðà¢äíûì àñÿðîäêàì âûñîêàé êóëüòóðû ³ ïðûãàæîñö³.

Êóïàëà¢ ôýñò çàâÿðøû¢ñÿ ñóïîëüíûì âûêàíàííåì ã³ìíà "Ìàãóòíû Áîæà".

Ý. Äçâ³íñêàÿ,
ôîòà à¢òàðà.

Âàëåðûé Ñ÷àñíû:
"Ìàëåâ³÷ äàâ ìíå ñâàáîäó òâîð÷àñö³, à Äðàçäîâ³÷ - íàöûÿíàëüíóþ ³äýþ"

Ìàñòàêó Âàëåðûþ Ñ÷àñíàìó, æûöö¸âû ³ òâîð÷û øëÿõ ÿêîãà áû¢ çâÿçàíû ç Â³öåáñêàì, à äçÿö³íñòâà ³ ñåíÿøíÿå æûöö¸ ç Âåðõíÿäçâ³íñêàì, ñïî¢í³ëàñÿ 70 ãîä.

Á²ßÃÐÀÔ²× ÍÀß ÄÀÂÅÄÊÀ

Íàðàäç³¢ñÿ Â. ². Ñ÷àñíû ¢ Âåðõíÿäçâ³íñêó, ïðàôåñ³éíóþ àäóêàöûþ àòðûìà¢ ó Â³öåáñêó. Ó 1973 ã. çàêîí÷û¢ ìàñòàöêà-ãðàô³÷íû ôàêóëüòýò Â³öåáñêàãà ïåäàãàã³÷íàãà ³íñòûòóòà. Âó÷û¢ñÿ ¢ À. Íÿêðàñàâà. Ç 1976 ã. óäçåëüí³÷àå ¢ ìàñòàöê³õ âûñòà¢êàõ. Ïðàöóå ¢ ãðàô³öû (àêâàðýëü), à òàêñàìà ¢ àôàðìëåí÷ûì ìàñòàöòâå.

Âàëåðûé Ñ÷àñíû - ëà¢ðýàò ïðýì³³ ËÊÑÌ Â³öåáø÷ûíû, ÷ëåí Áåëàðóñêàãà ñàþçà ìàñòàêî¢ ç 1993 ã. Ó 1988 ã. Â. ². Ñ÷àñíû ñòà¢ àäíûì ç ñÿáðî¢ òâîð÷àãà àá'ÿäíàííÿ â³öåáñê³õ ìàñòàêî¢ "Êâàäðàò", àá'ÿäíàííÿ áåëàðóñê³õ ìàñòàêî¢ "Ïàãîíÿ".

Ç "Êâàäðàòà" ìû ³ ïà÷ûíàåì ðàçìîâó.

Ñ×ÀÑÍÛ: "Êâàäðàò" ñòà¢ ÿêáû ëàã³÷íûì ô³íàëàì íàøàé òâîð÷àé òóñî¢ê³: ìàñòàê³ êàíòàêòàâàë³ ïàì³æ ñàáîé, äçÿë³ë³ñÿ ïëàíàì³, ³ ¢ íåéê³ ÷àñ Àëÿêñàíäð Ìàëåé óí¸ñ ïðàïàíîâó çàðýã³ñòðàâàöü òâîð÷àå àá'ÿäíàííå, øòî äàâàëà á íàì ìàã÷ûìàñöü ëåãàë³çàâàöü ñâàå âûñòàâû, áî ìû áûë³ íå âåëüì³ çàíãàæàâàíû ¢ àô³öûéíûì ìàñòàöòâå, ãýòàê æà ÿê ³ ¢ àô³öûéíûì Ñàþçå ìàñòàêî¢. Íàçâà òàêñàìà íàðàäç³ëàñÿ ñïàíòàííà. "Êâàäðàò", ïðàïàíàâà¢ ÿ. Íà ãýòûì ³ ñûøë³ñÿ. ×àìó "Êâàäðàò"? Ãýòà ÿê ïàìÿöü ïðà â³öåáñêàãà ìàñòàêà Êàç³ì³ðà Ìàëåâ³÷à, àëå íÿìà àíîëüø äàñêàíàëàé ³ ÷ûñòàé ôîðìû, ÿê êâàäðàò.

ÊÀÐ.: *Âû çàìëÿê³ ç Àëÿêñàíäðàì Ìàëååì...*

Ñ×ÀÑÍÛ: Ìû íàâàò ñÿäçåë³ çà àäíîé ïàðòàé ¢ øêîëå! ²¢ íàñ áûëà äàäíà íàñòà¢í³öà - Âàëÿíö³íà Àëÿêñàíäðà¢íà Ðàäç¸íàâà, äçÿêóþ÷û ÿêîé ìû ðàá³ë³ ïåðøûÿ êðîê³ ¢ ìàñòàöòâå. Ìåíàâ³òà ÿíà ¢öÿãíóëà íàñ ó ãóðòîê âûÿ¢ëåí÷àãà ìàñòàöòâà, â³äàöü, ÿê ïðàôåñ³ÿíàë, óáà÷ûëà íàøûÿ çäîëüíàñö³, ³ ç òàãî ÷àñó ìû ðàçàì ç Àëÿêñàíäðàì ñòàë³ "øêîëüíûì³ ìàñòàêàì³" ³ çà¢çÿòà àôàðìëÿë³ ¢ñå øêîëüíûÿ ìåðàïðûåìñòâû ³ íàñöåíãàçåòû. Äàðý÷û, óñå ÿå òðû ñûíû òàêñàìà çàêàí÷âàë³ ìàñòàöêà-ãðàô³÷íû ôàêóëüòýò.

À ïðà íàñ ¢æî òàêñàìà ¢ñå âåäàë³, øòî áóäçåì ïàñòóïàöü, ÿê êàçàë³, "íà õóäãðàô". Áûëî ãýòà ¢ 1968 ãîäçå ³ ¢ íàñ áûëà ìýòà - âó÷ûööà äûçàéíó. Ïàñëÿ ãîäà âó÷îáû ìû ïàåõàë³ ïàñòóïàöü ¢ Ëåí³íãðàäñêàå âûøýéøàå ìàñòàöêà-ïðàìûñëîâàå âó÷ûë³ø÷à ³ìÿ Â. Ìóõ³íàé, ñ¸ííÿ ãýòà - Ñàíêò-Ïåöÿðáóðãñêàÿ äçÿðæà¢íàÿ ìàñòàöêà-ïðàìûñëîâàÿ àêàäýì³ÿ ³ìÿ À. Øòûãë³öà. Ïðà¢äà íàøà "ñàìàñòîéíàñöü" ìàãëà çàêîí÷ûööà ïðûçûâàì ó àðì³þ, àëå, äçÿêóþ÷û äýêàíó Â. Øàòàëàâó, íàì äàë³ ìàã÷ûìàñöü äàâó÷ûööà ¢ ³íñòûòóöå ³ àòðûìàöü äûïëîìû.

²âîñü 10 ÷ýðâåíÿ ìû àäêðûë³ ñóìåñíóþ âûñòàâó ç Àëÿêñàíäðàì Ìàëååì ¢ Â³öåáñêó. Àëÿêñàíäð Ìàëåé - òàêñàìà þá³ëÿð.

ÊÀÐ.: *ßê ñêëà¢ñÿ òâîð÷û øëÿõ ïàñëÿ çàêàí÷ýííÿ ³íñòûòóòà?*

Ñ×ÀÑÍÛ: Âó÷îáó ÿ ñêîí÷û¢ ó 1973 ãîäçå, ³ ïàêîëüê³ òàäû áûëî äçÿðæà¢íàå ðàçìåðêàâàííå íà ïðàöó, ÿ áû¢ íàê³ðàâàíû ¢ Â³öåáñê³ àáëàñíû àääçåë àäóêàöû³, à àäòóëü - ó àáëàñíû Äîì ï³ÿíåðà¢, äçå âûêëàäà¢ ó ñòóäû³ âûÿ¢ëåí÷àãà ìàñòàöòâà ³ ìà³ì³ âó÷íÿì³ áûë³ âÿäîìûÿ íàñ¸ííÿ ìàñòàê³-Ñÿðãåé Êóõòî ³ Íàäçåÿ Ïàøêåâ³÷. Äà òàãî ÷àñó ñâà¸é ïðàöû ÿ ñòà¢ëþñÿ ç âÿë³ê³ì ³ìïýòàì, áî ãýòà áû¢ âàæíû ïåðûÿä ó ìà¸é òâîð÷àñö³. Àìàëü 20 ãîä àääàäçåíà Â³öåáñêàìó êàìá³íàòó ìàñòàöòâà, à, ïåðàåõà¢øû ¢ Âåðõíÿäçâ³íñê, ïðàöàâà¢ ó øêîëå ìàñòàöòâà¢, ó Öýíòðû äëÿ äçÿöåé ³ ìîëàäç³.

ÊÀÐ.: *Ç ÷àñó Âàøàé ïðàöû ¢ øêîëå ìàñòàöòâà¢ õî÷àööà çãàäàöü ïðà ö³êàâû ïðàåêò - ãýòà ïëåíýð "Íà õâàëÿõ íàòõíåííÿ", äà ÿêîãà, äà ãîíàðó, äàâÿëîñÿ ñïðû÷ûí³ööà ³ ìíå. Íà æàëü, ãýòà áûëî, ÿê êàæóöü, ïåðøû ³ àïîøí³ ðàç...*

Ñ×ÀÑÍÛ: Òàê, ¸í áû¢ ïðûìåðêàâàíû äà Äíÿ ãîðàäà ³ ¢ ³ì, êàë³ íå ïàìûëÿþñÿ, áðàëà ¢äçåë 5 ìàñòàöê³õ øêîë âîáëàñö³. Íàøà øêîëà ìàñòàöòâà¢ ¢çÿëà íà ñÿáå ¢âåñü êëîïàò ïà ÿãî àðãàí³çàöû³ ³ ïðàâÿäçåííþ, ³ ÿå êàëåêòûâó, ³ äûðýêòàðó - Øóãàëþ ß¢ãåíó Äàâûäàâ³÷ó - äàâÿëîñÿ íÿìàëà ïàïðàöàâàöü, êàá áû¢ âûí³ê. ²¸í áû¢: íà ñâÿöà ãîðàäà áûëî âûñòà¢ëåíà áîëüø çà ïà¢ñîòíþ ïðàö âûõàâàíöà¢ øêîë ìàñòàöòâà¢, óäçåëüí³êà¢ ïëåíýðó. Äû ¢ ìÿñö³íû, äçå ïðàõîäç³¢ ïëåíýð, çíàêàìûÿ äëÿ Âåðõíÿäçâ³íø÷ûíû - â¸ñêà Ö³íêà¢öû, äçå íåêàë³ áû¢ ñÿäç³áà-ìóçåé "Õàòêà "Áàáê³ Ïàðàñê³" Ñÿðãåÿ Ñöÿïàíàâ³÷à Ïàí³çí³êà, ÿê³ ìå¢ çâàííå "Íàðîäíû", ñÿäç³áà Í³òàñëà¢ñê³õ íà Âîïûòíàé, ïÿðë³íêà íàøàãà ðà¸íà - Ðàñ³öà, äçå òðû äí³ íàñ ãàñö³ííà ñóñòðàêà¢ ïàí ×ýñëà¢ Êóðý÷êà...

ÊÀÐ.: *ßø÷ý äà àäíîé âÿë³êàé òâîð÷àé ïàäçå³ ç Âàøûì óäçåëàì, àëå, íà æàëü, òàêñàìà ¢ ì³íóëûì, õà÷ó ¢çãàäàöü ïëåíýð "Ó ïîøóêàõ Àòëàíòûäû". Àëå ïîøóê Àòëàíòûäû ïðàöÿãâàåööà...*

Ñ×ÀÑÍÛ: Òàê, ÿê³ äçÿêóþ÷û Êàöÿðûíå Ìÿñí³êîâàé, æûâå ³ çàðàç. Ì³íóëûì ãîäàì, äçÿêóé ðà¸ííàìó Òàâàðûñòâó áåëàðóñêàé ìîâû, ìû àäçíà÷àë³ þá³ëåé - 15-ãîäçå. Ïàìÿòàþ ³ ïåðøû ïëåíýð, êàë³ 10 äç¸í, êàëÿ ïà¢òàðà äçåñÿòêà ìàñòàêî¢ ïðàöàâàëà ¢ íàøûì ðà¸íå, à ïîòûì ñâàþ ñÿäç³áó ¢ Ëÿâîíïàë³, íà Ì¸ðø÷ûíå, íàì ãàñö³ííà àääàâ ó êàðûñòàííå Ñÿðãåé Ñöÿïàíàâ³÷ Ïàí³çí³ê.

ÊÀÐ.: *Äà ñêàçàíàãà Âàì³ äàäàì, øòî ÿêðàç òàäû ¢ íàñ áûëà ìàã÷ûìàñöü çðàá³öü ïåðøûÿ êðîê³ äëÿ ñòâàðýííÿ ìàñòàöêàé ãàëåðý³ ¢ ðà¸íå, áî ìàñòàê³ ãàòîâû áûë³ äàäàöü íåêàòîðûÿ ñâàå ïðàöû ¢ ïàäàðóíàê ðà¸íó.*

Ñ×ÀÑÍÛ: À âîñü ïðàâåñö³ âûñòàâó òâîðà¢, ÿê³ÿ áûë³ íàï³ñàíû ïàä÷àñ ïëåíýðó "Ó ïîøóêàõ Àòëàíòûäû" ìÿñöîâûÿ óëàäû íå ðûçûêíóë³, àëå ïðàéøëà ¢ Ïîëàöêó, êóäû ãàíàðîâàì ãîñöåì áû¢ çàïðîøàíû Ñÿðãåé Ñöÿïàíàâ³÷ Ïàí³çí³ê, à òàêñàìà ïðàäñòà¢í³ê³ ãðàìàäñê³õ àðãàí³çàöûé ðà¸íà, ÿê³ÿ çðàá³ë³ ñâîé óí¸ñàê ó ïðàâÿäçåííå ïëåíýðó. Äàðý÷û, ó ïëåíýðû ïðûìà¢ óäçåë ³ Àëåñü Ïóøê³í ³, äçÿêóþ÷û ðàçóìåííþ ïàìåæíûõ ñëóæáà¢, íå ¢çí³êëà ïûòàííÿ¢ àäíîñíà çíàõîäæàííÿ ìàñòàêî¢ ó ïàìåæíàé çîíå, à òàêñàìà ïðû íàâåäâàíí³ ³ì³ Ðàñ³öû, Ñàð'³, Àñâåé øû÷ûíû...

ÊÀÐ.: *Ó äàíûì ç ³íòýðâ'þ ç ìàñòàêîì Àêñàíàé Êóç³íàé íà ïûòàííå ïðà òîå, ÿêóþ ïàäçåþ Âû á âûçíà÷ûë³ ìàðêåðàì òàãî, øòî çìÿí³ëà Âàøà æûöö¸, âû ñêàçàë³, øòî ãýòà - Ñàëà¢ê³.*

Ñ×ÀÑÍÛ: Òàê. Ãýòà áûëî ÿø÷ý ¢ 1974 ãîäçå, êàë³ ìîé ñÿáàð, ìàñòàê ³ àðõ³òýêòàð Óëàäç³ìåð Öÿöåðê³í, çðàá³¢ òàêóþ ïðàïàíîâó: ïàåõàöü òóäû íà ïëåíýð. Ñàëà¢ê³ òàäû òîëüê³ ïðûäà÷û íÿë³ñÿ, ³ ïàåõàöü òóäû áûëà àáàâÿçêîâàÿ íàãðóçêà ñïåöûÿëüíàãà äàçâîëó. Àëå íàì ïàøàíöàâàëà, áî íà öåïëàõîäçå, ÿê³ õàäç³¢ ðàç íà òûäçåíü ç Àðõàíãåëüñêà íà Ñàëà¢ê³, åõàëà ¢ âûñ îêà ìàñêî¢ñêàé ÂÍÓ äëÿ ïðàâåäðàíûõ ¢ÿ ïðàöû áóäàòðààà ÌÃ²ÌÀ.

²ìû ¢áà÷ûë³, øòî íà õðàìàõ àáûë³ çíîä ñòàÿ ïàõ ëàæûÿ çàðàêóìàëåíûì ÿâû ¢ íàñ ïðàõû ó ìÿñöàìàëåííà íàäûíî ³ äëÿ ãýÿçàåöü.

Íà Ñàëà¢êàõ çÿìëÿ ç³âàåööà ç íåáàì.

ÊÀÐ.: *Âåäàþ÷û Âàñ, ÿê âåëüì³ ðûçûêî¢íàãà ÷àëàâåêà, çíàþ, øòî çàÿâ³ ìàñòàê³ Âàøàé ã³ÿãðà-ô³³, áà÷ó, øòî ïàìûëÿþñÿ... Âû äàç³ í ðûçûêó³ "êðàðûöü Ýëüáðóñ"!*

Ñ×ÀÑÍÛ: Òàê, íà Êà¢êàç ÿ ïàåõà¢ àäç³í. Ïðà¢äà, ïåðàä ãýòûì ÿ âÿñíîé ìû ç ãðóïàé áûë³ íà Ïðûýëüáðóññ³ ïàñòàâ³ñ³ ³ ÿ çàéìà¢ñÿ ¢ ñåêöû³ ïàãîðíàé òóðû ç³. Òàê øòî ãîðû âåäàë ³ áûë ³ àäàïàìîæàíûÿ íàøîé ãàðàäêîé, áûë³ íàì ìà¢ìû, à ÿ ïîëà ìàíÿ ¢à÷ûí³, ÿ ÿ ïàçî¢íûì ÿ ¢çÿëî.

ÊÀÐ.: *Òîé, õòî áà÷û¢ Âàøû êàðö³íû, çâÿðòàå ¢âàãó íà òîå, øòî íà ³õ øìàò êðûæî¢...*

Ñ×ÀÑÍÛ: ß - ïàñòàÿííû ¢äçåëüí³ê äðàçäî¢ñê³õ ïëåíýðà¢, äàç³¢ ç ÿê³õ ïðàõîäç³¢ ó â¸ñöû Áàáðóéøî÷ûíà ìîã³ëêàõ ¸ñöü êðûí³÷êà, à ¢ ¸é - ïðàâàñëà¢íû àáðàç ³. Òàì íà ñàì³ì ïëåíýðû ñóñòðà÷àë³ ðàñÿ õàðàñÿíà, à ³ ïà ñðû¢åðà ãðàäîäå ïðàêàñòûâàë³ õðûñò³. Ãýòà ãàðàíàé àáàãàõ êàíôåñ³é õàäçÿ÷û äà êðûí³÷ê³ ³ ïàñòà¢ëÿë³ ÿíà ñâÿòîé âîäû. ßê áà÷ûì, ó ãýòûì ìåñöû âåðí³ê³ íå ïàäçÿëÿþöü ñÿáå ïà êàíôåñ³ÿõ, ³ ÿíû ðàçàì ³ ìàãëû ìàë³ööà. Ãýòà ñòàëà ÿãó ³íäýêñàì ìà¸é òâîð÷àñö³. Òàê óçí³êëà ïðàöà "Äâà êðûæû", ó ÿêîé çëó÷àíû äçâå òýìû - íàöûÿíàëüíàÿ ³äýÿ ³ àäç³íàÿ ðýë³ã³ÿ. Òàê íàðàäç³¢ñÿ ìîé êàíñòðóêòûâ³çì, ó ïàäìóðêó ÿêîãà ëÿæûöü ³äýÿ ýêóìåí³çìó.

ÊÀÐ.: *Àäç³íàÿ ðýë³ã³ÿ. Ö³ íàñïðûÿëà ãýòà òàìó, øòî Âàñ ïà÷àë³ ïðûìàöü âåðí³ê³, öàðêâà?*

Ñ×ÀÑÍÛ: Ïåðøûÿ íåêàëüê³ àáðàçî¢ íàï³ñà¢ äëÿ ³êàíàñòàñà Âåðõíÿäçâ³íñêàé Ñâÿòà- Ì³êàëàå¢ñêàé öàðêâû. Ãýòà ñòàëà ïà÷àòêàì ñóïðàöû ç êàòîë³êàì³-ôðàíö³ø êàíöàì³: ìíå äàâÿëîñÿ ¢äçåëüí³÷àöü ó ïðàåêòàâàíí³ ³ ðýêàíñòðóêöû³ áóäûíêà¢ ïàä êàñö¸ëû ¢ Áÿðîçà¢öû, Ãíÿçäç³ëàâå, Óðàæàéíûì. Äëÿ ãýòûõ õðàìà¢ ÿ ðàá³¢ íåêàëüê³ ïðàåêòû ³íòýð'åðà¢, àëå ³ àëòàðî¢.

Ó 2015 ãîäçå áóäàâà¢ íîâóþ êàïë³öó ¢ Äîêøûöàõ, ïðàöàâà¢ íàä àáðàçîì Äàáðàñëà¢ëåííàãà Ìå÷ûñëàâà Áàãàòêåâ³÷à äëÿ êàñö¸ëà Ñâÿòîé Äçâåû Ìàðû³ ç Âåðõíÿäçâ³íñêà, ÿê³ áû¢ çàêàòàâàíû íåìöàì³ ¢ 1942 ãîäçå.

ÊÀÐ.: *Âû - óäçåëüí³ê øìàòë³ê³õ âûñòà¢... Ðàñïàâÿäç³öå ïðà ãýòà.*

Ñ×ÀÑÍÛ: Êàë³ ïåðàë³÷âàöü óñå âûñòàâû, ó ÿê³õ ÿ áðà¢ óäçåë, íå õîïîöü ìåñöà ¢ ãàçåöå *(ñìÿåööà)*.

Ïåðøàÿ âûñòàâà, ó ÿêîé ÿ áðà¢ óäçåë, ïðàéøëà ¢ äàë¸ê³ì 1976 ãîäçå ¢ Â³öåáñêó ³ áûëà ïðûñâå÷àíà, íà òîé ÷àñ - ãýòà òðàäûöûÿ, 60-ãîääçþ Êàñòðû÷í³êà. Ó 1980 ã. - "Íà Áóðàòñê³ì ó÷àñòêó ÁÀÌà", à ¢ 1987ãîäçå - ïåðøàÿ âûñòàâà òâîð÷àãà àá'ÿäíàííÿ "Êâàäðàò" ³ ¢ ãýòûì æà ãîäçå ÿíà áûëà àäêðûòà ¢ Êà¢íàñå. Êðûõó ïàçíåé "Êâàäàò" ýêñïàíàâà¢ ñâàå ïðàöû ¢ Ëåí³íãðàäçå, à çàòûì - âûñòàâà "Êâàäðàò", ïðûñâå÷àíàÿ À. Ìàëåâ³÷ó, íàñòóïíàÿ âûñòàâà ç íàãîäû ÿãî þá³ëåþ "130 - Ìàëåâ³÷ó". Âûñòà¢ëÿë³ñÿ ìàå ïðàöû ¢ Ïîëüø÷û, Ìàñêâå, ²ñïàí³³, ³ ãýòà ¢ñ¸ ç óäçåëàì ÒÀ "Êâàäðàò".

ß - ïàñòàÿííû ¢äçåëüí³ê ìàñòàöê³õ ïëåíýðà¢ ³ìÿ ß. Äðàçäîâ³÷à, ². Õðóöêàãà. Äà 625-ãîääçÿ Âåðõíÿäçâ³íñêà áûëà àäêðûòà ìàÿ ïåðñàíàëüíàÿ âûñòàâà. Çàðàç, äàðý÷û, ó Â³öåáñêó àäêðûòû äçâå ìàå þá³ëåéíûÿ ïåðñàíàëüíûÿ âûñòàâû, à äà ãýòàãà, ó 2001 ³ 2016 ãã. ïðàöàâàë³ ïåðñàíàëüíûÿ âûñòàâû ¢ Â³öåáñêó ³ Ìåíñêó.

Áë³æýé äà ñ¸ííÿøíÿãà ÷àñó - ó 2019 ãîäçå ¢ Âàðøàâå ïðàöàâàëà âûñòàâà "Â³öåáñê³ÿ ìàñòàê³ ¢ ïàëàöû À. Ìàëåâ³÷à", ðýñïóáë³êàíñê³ ïðàåêò "Ôàðìàò" ó Ìåíñêó, "100 ãîä ÓÍÎÂ²Ñ" ó Â³öåáñêó.

Ãýòû ãîä äëÿ ìÿíå þá³ëåéíû, ³ ìîæíà ¢áà÷ûöü ìàå ïðàöû ¢ Â³öåáñê³ì íàðîäíûì ìàñòàöê³ì âó÷ûë³ø÷û - "Ïëàìÿ áàãðîâîãî îãíÿ" ³ ¢ àáëàñíûì ìàñòàöê³ì ìóçå³ -"Øëÿõ", ÿêàÿ áûëà àä÷ûíåíà 10 ÷ýðâåíÿ.

Àãóëàì äàâÿëîñÿ áðàöü óäçåë ¢ íå ìåíåé ÷ûì 30 òâîð÷ûõ âûñòàâàõ íåòîëüê³ ¢ Â³öåáñêó, Ìåíñêó, àëå ³ çà ìåæàì³ Áåëàðóñ³.

Ìàñòàöê³ÿ òâîðû Âàëåðûÿ Ñ÷àñíàãà ¸ñöü ó êàëåêöûÿõ Íàöûÿíàëüíàãà ìàñòàöêàãà ìóçåÿ Áåëàðóñ³, Â³öåáñê³ì ³ Ïîëàöê³ì ìàñòàöê³õ ìóçåÿõ, êðàÿçíà¢÷ûì ìóçå³ ³ìÿ ². ×ýðñêàãà ¢ Âàëûíöàõ, ðà¸ííûì êðàÿçíà¢÷ûì ìóçå³, à òàêñàìà ¢ Ðàñ³éñêàé òàâàðíà-ñûðàâ³ííàé á³ðæû, ó ïðûâàòíûõ êàëåêöûÿõ.

ÊÀÐ.: *Ì³õàñü Öûáóëüñê³, êàíäûäàò ìàñòàöòâàçíà¢ñòâà, ñÿáàð Áåëàðóñêàãà ñàþçà ìàñòàêî¢ íàï³ñà¢ ïðà Âàëåðûÿ Ñ÷àñíàãà òàê:*

"Çâàðîò äà ã³ñòîðû³ ³ òðàäûöûé ñëàâóòàé Â³öåáñêàé ìàñòàöêàé øêîëû, àÿðøûíÿ¢ "Â³öåáñêàãà ðýíåñàíñó" òâîð÷àé ïðàêòûê³ "Ñöâÿðäæàëüí³êà¢ Íîâàãà ìàñòàöòâà" (ÓÍÎÂ²Ñ) ñòàë³ ïàäñòàâàé äëÿ øýðàãó æûâàï³ñíûõ ïàëîòíà¢.

...Êðûæ - àäç³í ç ñàìûõ ñòàðàæûòíûõ ñ³ìâàëà¢ ÷àëàâåöòâà - ïà¢ñòàå ¢ ÿãî òâîð÷àñö³ ÿê ñ³ìâàë âûøýéøûõ ³ ñàêðàëüíûõ êàøòî¢íàñöÿ¢, ñ³ìâàë Õðûñö³ÿíñòâà, Æûööÿ ³ Âåðû. ...Ó ÿãî òâîðàõ êðûæ - ãýòà àäíà÷àñîâà Çíàê ×àñó ³ Çíàê Âå÷íàñö³, Çíàê Áåññìÿðîòíàñö³ ³ Øëÿõ äà ßäíàííÿ.

...Âîáðàç êðûæà ñàïðà¢äû ïà¢ñòàå ¢ ïàëîòíàõ Âàëåðûÿ Ñ÷àñíàãà ñ³ìâàëàì ýíåðã³³ äàáðà, à êðûæîâû àðíàìåíò âûñòóïàå ÿê ñâîåàñàáë³âû ÿáÿðýã ìàñòàêà.

Òýìà òðàíñôàðìàöû³ ÿçû÷í³öòâà ¢ õðûñö³ÿíñòâà, àäç³íñòâà âåðû-ãàëî¢íàÿ òýìà ÿãî òâîð÷àñö³.

Ïàä÷àñ àäêðûööÿ þá³ëåéíàé âûñòàâû Âàëåðûÿ Ñ÷àñíàãà ¢ àáëàñíûì ìàñòàöê³ì ìóçå³, ïà ³í³öûÿòûâå ðà¸ííàé àðãàí³çàöû³ Òàâàðûñòâà áåëàðóñêàé ìîâû, ÿ ñóñòðýëàñÿ ç Àëÿêñàíäðàì Ìàëååì ³ çàïðàñ³ëà ÿãî íà þá³ëåéíóþ âå÷àðûíó ñÿáðà Âàëåðûÿ Ñ÷àñíàãà, ÿêîå ¸í ç çàäàâàëüíåííåì ïðûíÿ¢ ³ ïðûåõà¢ ðàçàì ç æîíêàé Ëþäì³ëàé. Âå÷àðûíà ïðàéøëà ¢ öýíòðàëüíàé ðà¸ííàé á³áë³ÿòýöû, êóäû ïðûéøë³ ñÿáðû, ðàáîòí³ê³ êóëüòóðû, æûõàðû ãîðàäà.

Ïàñëÿ âå÷àðûíû ¢ñå íàâåäàë³ ÿø÷ý àäíó âûñòàâó, ÿêàÿ àäêðûëàñÿ ¢ Öýíòðû äçÿöåé ³ ìîëàäç³ íàìàãàííÿì³ ÿãî ñóïðàöî¢í³êà¢, òóò çàðàç ïðàöóå Â. Ñ÷àñíû.

Ðà¸ííàÿ àðãàí³çàöûÿ ÒÁÌ çâÿðíóëàñÿ ¢ ìÿñöîâû âûêàíêàì ç ïðàïàíîâàé óçíàãàðîäç³öü Ãðàìàòàé âûêàíêàìà ìàñòàêà Âàëåðûÿ Ñ÷àñíàãà, ÿê³ íÿìàëà ïàø÷ûðàâà¢ äëÿ íàøàãà ðà¸íà, ³ ¢ ë³êó àñàáë³âûõ íàáûòêà¢ - êàíöýïöûÿ ³ ïðàöà íàä ýêñïàç³öûÿé ðà¸ííàãà êðàÿçíà¢÷àãà ìóçåÿ ¢ Âåðõíÿäçâ³íñêó.

Ïàäàðóíêàì äà ìÿñöîâûõ àêòûâ³ñòà¢ ÒÁÌ íàøûì ìàñòàêàì - çåìëÿêàì ñòàëà êí³ãà ïðà Åôðàñ³ííþ Ïîëàöêóþ Ñÿðãåÿ Òàðàñàâà, ñóñòðý÷à ç ÿê³ì ïðàéøëà òûäíåì ðàíåé ó Âåðõíÿäçâ³íñêó.

Ó òâîð÷ûõ ïðàöàõ Âàëåðû Ñ÷àñíàãà øìàò êðûæî¢, ÿê³ÿ çàïðàøàþöü æûöü äàíîé ñóïîëêàé óâåñü Ñóñâåò.

Âàëÿíö³íà Áîëáàò,
ÒÁÌ, Âåðõíÿäçâ³íñê.

ÆÛ¡² ÏÀÌ¨Ð ÍÅÑÊÀÂÀÍÛ...

Ñâåòëàé ïàìÿö³ Â³òàëÿ Åøàíó

7 ë³ïåíÿ íà 68-ì ãîäçå ïàéøî¢ ç æûööÿ ìóæíû ïàòðû¸ò Áåëàðóñ³ Â³òàëü Åøàíó.

Â³òàëü (ïà-ïàøïàðöå - Â³êòàð) Ðûãîðàâ³÷ Åøàíó íàðàäç³¢ñÿ 13 êðàñàâ³êà 1954 ãîäà ¢ Ñëîí³ìå. ßãîíû áàöüêà ç Ìàëäîâû, ïðàõîäç³¢ òýðì³íîâóþ âàéñêîâóþ ñëóæáó ¢ Ñëîí³ìå, àæàí³¢ñÿ ç ìÿñöîâàé äçÿ¢÷ûíàé, äû òóò ³ çàñòà¢ñÿ.

Ïàñëÿ çàêàí÷ýííÿ ñÿðýäíÿé øêîëû Â³òàëü äâà ãàäû âó÷û¢ñÿ ¢ Ìåíñêó ¢ ïîë³òýõí³÷íûì ³íñòûòóöå, à ïîòûì 42 ãàäû - ç 1973 ïà 2015 ãîä - ïðàöàâà¢ íà Ñëîí³ìñêàé êàìâîëüíà-ïðàäç³ëüíàé ôàáðûöû ðàáî÷ûì, à àïîøí³ÿ ãàäû (ïàñëÿ âûäàëåííÿ àäíîé íûðê³) ïðàöàâà¢ ó àõîâå ôàáðûê³.

- Óæî 28-ìû ãîä ÿ ïðàöóþ íà ÊÏÔ. Âó÷û¢ñÿ, ïîòûì äàáóäî¢âà¢ ôàáðûêó ³ ìàíö³ðàâà¢ àáñòàëÿâàííå. Ç ïóñêó ôàáðûê³ ïðàöóþ ¢ êîðäà÷àñàëüíûì öýõó. Ç ¸þ çâÿçàíà ¢ñ¸ ìà¸ æûöö¸. Ãýòà - ³ ìîé ãîðàä, ³ ìàÿ ôàáðûêà. ß çãîäíàðàì íàçûâàþ ôàáðûêó ñâà¸é. Ìíå íå àáûÿêàâà, ÿêàÿ ÿíà áûëà, ÿêàÿ ÿíà öÿïåð, ³ øòî íàñ ÷àêàå ¢ áóäó÷ûí³, - òàê ó æí³¢í³ 2000 ãîäà ¢ ³íôàðìàöûéíûì áþëåòýí³ ïåðøàñíàé àðãàí³çàöû³ Ñâàáîäíàãà ïðàôñàþçà Áåëàðóñêàãà ðàáîòí³êà¢ ÀÀÒ "Ñëîí³ìñêàÿ ÊÏÔ" Â³òàëü ïàòëóìà÷û¢, ÷àìó ïà÷à¢ çàéìàööà Ñâàáîäíûì³ ïðàôñàþçàì³.

Ñóïîëêà ÑÏÁ íà Ñëîí³ìñêàé ÊÏÔ áûëà ñòâîðàíà ¢ ïà÷àòêó 2000 ãîäà ïà ³í³öûÿòûâå Â. Åøàíó. Ç òðà¢íÿ 2020 ãîäà ñóïîëêà âûäàâàëà ³íôàðìàöûéíû áþëåòýíü "Êàìâîëüø÷ûê", ðýäàêòàðàì ÿêîãà áû¢ Â³òàëü. Ïà ïðûêëàäçå êàìâîëüø÷ûêà¢, ó Ñëîí³ìå ïà¢ñòàë³ ÿø÷ý òðû ñóïîëê³ ÑÏÁ. Ïðàç äâà ãàäû àäì³í³ñòðàöû³ ïðàäïðûåìñòâà¢ ïàçáàâ³ë³ ñóïîëê³ Ñâàáîäíûõ ïðàôñàþçà¢ þðûäû÷íàãà àäðàñà, øòî àçíà÷àëà çàáàðîíó íà àô³öûéíóþ äçåéíàñöü.

Ó ³íòýðâ'þ "Ãàçåöå Ñëîí³ìñêàé" ó ë³ïåí³ 2020 ãîäà Â. Åøàíó òàê ñêàçà¢ ïðà òûÿ ÷àñû:

- Í³ íà÷àëüñòâà, í³ ¢ëàäû í³ÿê íå ðýàãàâàë³ íà ìà¸ ñÿáðî¢ñòâà ¢ àäíîé ç ñàöûÿë-äýìàêðàòû÷íûõ ïàðòûé. Àëå êàë³ ÿ âûéøà¢ ç ôåäýðàöû³ ³ ¢ñòóï³¢ ó Ñâàáîäíû ïðàôñàþç Áåëàðóñê³, àðãàí³çàâà¢ ³ ¢çíà÷àë³¢ ïåðøàñíóþ àðãàí³çàöûþ íà ÊÏÔ Ñëîí³ìà, äûê àä÷ó¢ óñ¸ "õàðàñòâî" ¢ëàäû. Çàïóæâàíí³, ïàãðîçû, âûêë³ê³ ¢ ïðàêóðàòóðó, ÊÄÁ, âîáøóê³. Ãàëî¢íàå, øòî äàïàìàãëî âûñòàÿöü, ãýòà ïàäòðûìêà ñÿáðî¢ ïåðøàñíàé àðãàí³çàöû³, ó ïåðàâàæíàé áîëüøàñö³ æàíî÷ûí, ñàë³äàðíàñöü ëþäçåé, ìàðàëüíàÿ ïàäòðûìêà. Íàâàò ïàñëÿ ë³êâ³äàöû³ ÿ÷ýéê³.

Ó 2004 ãîäçå Â³òàëÿ ³ ÿãî æîíêó Ë³äó íàïàòêàëà âÿë³êàå ãîðà - ïàñëÿ ïðàöÿãëàé àíêàëàã³÷íàé õâàðîáû ïàì¸ð ³õ ìàëîäøû ñûí, 21-ãàäîâû Þðàñü. Â³òàëü ç óäçÿ÷íàñöþ çãàäâà¢ ðàáî÷óþ ñàë³äàðíàñöü ïàä÷àñ ëåêàâàííÿ ñûíà - ìàðàëüíóþ ³ ìàòýðûÿëüíóþ ïàäòðûìêó ñÿáðî¢ äýìàêðàòû÷íûõ ïðàôñàþçà¢ Áåëàðóñ³, àñàáë³âà ïàäòðûìêó øàõö¸ðà¢ Ñàë³ãîðñêà.

Äëÿ íàñ, ïàïëå÷í³êà¢ ³ ñÿáðî¢ Â³òàëÿ ïà äóõó, ïà äóøû, äëÿ ìíîã³õ ëþäçåé ó Ñëîí³ìå ³ ïà ¢ñ¸é Áåëàðóñ³ Â³òàëü Åøàíó - ÿðêàÿ, íåàðäûíàðíàÿ àñîáà. Â³òàëü - çíàêàâàÿ ïîñòàöü ó íàéíî¢øàé ã³ñòîðû³ Ñëîí³ìø÷ûíû. Ðàìàíòûê ³ ëåòóöåíí³ê, ³, àäíà÷àñîâà, áóíòàð ³ áåñêàìïðàì³ñíû áàðàöüá³ò, ÿê³ ¢ñ¸ íàçûâà¢ ñâà³ì³ ³ìåíàì³: äàáðî - äàáðîì, çëî - çëîì, ãîäíûõ ëþäçåé - ãîäíûì³, ïàäëþãà¢ - ïàäëþãàì³.

25 ãàäî¢ òàìó, ó 1996 ãîäçå, ãàñïàäàð ëåö³ø÷à ¢ â¸ñöû Ïà¢ëàâ³÷û Ñëîí³ìñêàãà ðà¸íà Â³òàëü Åøàíó çàñòðàõàâà¢ ãýòóþ ñâàþ âÿñêîâóþ áóäûí³íó òîëüê³ òàìó, øòî ðàáîòí³ê Áåëäçÿðæñòðàõó Ì³õàñü Âàðàíåö ðàçìà¢ëÿ¢ ïà-áåëàðóñêó*. Äëÿ Â³òàëÿ íå ³ñíàâàëà ñëîâàçëó÷ýííÿ "Êàêàÿ ðàçí³öà!". ² ãýòà íå òîëüê³ äàíîñ³íà íàøàé ìîâû. Äëÿ Â³òàëÿ áûëà ðîçí³öà, ÿê³ ñöÿã, ãåðá, áûëà ðîçí³öà, õòî, øòî çà ÷àëàâåê âà ¢ëàäçå, ³ õòî, øòî çà ÷àëàâåê ïîáà÷ ç ³ì. Òàìó íå äç³¢íà, øòî ëåòàì-âîñåííþ 2020 ãîäà Â. Åøàíó àïûíó¢ñÿ ¢ ýï³öýíòðû äðàìàòû÷íûõ ïàäçåé, ÿê³ÿ, ÿê ³ ïà ¢ñ¸é êðà³íå, ðàçãàðíóë³ñÿ íà Ñëîí³ìø÷ûíå, à ¢ ë³ñòàïàäçå òàãî æ 2020 ãîäà àäáû¢ 7-ñóòêàâû àäì³í³ñòðàöûéíû àðûøò. Íå äç³¢íà, øòî ïàñëÿ íàçâàíûõ äðàìàòû÷íûõ ïàäçåé Â³òàëü ñà ñòóäçåíÿ 2021 ãîäà ñòà¢ ïàäï³ñ÷ûêàì "Íàøàãà ñëîâà" - ãàëî¢íàé áåëàðóñêàé ãàçåòû íà áåëàðóñêàé ìîâå.

Àäêóëü ãýòà?! Òàê³ õàðàêòàð, òàêàÿ íàòóðà! Ìàáûöü æà, àä áàöüê³ ³ ìàö³. À ìîæà÷ý, êàæó÷û ñëîâàì³ ÿãî ëþá³ìàãà ïàýòà Óëàäç³ì³ðà Âûñîöêàãà, ó äçÿö³íñòâå Â³òàëü ïðà÷ûòà¢ òûÿ, øòî òðýáà, êí³æê³...

"Øëÿõ ö³ òðóíà? ²çãîé ö³ íåáûö¸?
Òàê, âûáàð íåáàãàòû ïåðàä íàì³.
Äàðóþöü íàì ìàðóäíàå æûöö¸,
Ìû ç³ì ñêàâàíû ìîöíà êàéäàíàì³.
Àëå æ ö³ òî æûöö¸ - øòî ¢ëàíöóãàõ?
Õ³áà òî âûáàð - êàë³ òû ñêàâàíû?" -
ï³ñà¢ êàë³ñüö³ Âûñîöê³**.

Â³òàëü Åøàíó æû¢ ³ ïàì¸ð íåñêàâàíûì, áåç ëàíöóãî¢. Òàê³ì ÿãî ìû áóäçåì ïîìí³öü.

Ç êàñòðû÷í³êà 2020 ãîäà Â³òàëü ñòà¢ ñëàáàâàöü. Ñýðöà. Ïàõàâàë³ ÿãî 9 ë³ïåíÿ ¢ Ñëîí³ìå íà ìîã³ëêàõ ×ûðâîíûõ Ïàðòûçàí ïîáà÷ ç ìàã³ëàé ñûíà Þðàñÿ.

** Òàäû íå áûëî àáàâÿçêîâàãà ñòðàõàâàííÿ, à òîëüê³ äîáðààõâîòíàå.*

*** Ðàäê³ ç âåðøà Ó. Âûñîöêàãà "Âûáàð", ó ïåðàêëàäçå Ì³õàñÿ Áóëàâàöêàãà.*

ÕÀÂÀÞÖÜ ÁÅËÀÐÓÑÀ

Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà -
×àñö³íêó ðîäó ìàéãî.
À êîëüê³ ¢ñ³õ íà ñâåöå ïàëÿãëî!
Î, Ãîñïàäçå ²ñóñå!..
Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà,
×àñö³íêó ðîäó ìàéãî.
Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà,
²ñòàëà ìåíø íà àäíàãî.
Ïàïëà÷óöü ëþäç³... Øòî ç òàãî?
Òàöÿ ñëÿç³íê³, ïà¢øûÿ
ó äîë íÿáîæ÷ûêà ãëûáîê³,
Óçäûìóööà, ³ ç áåëûõ âîáëàêà¢ âûñîê³õ
Ïàâåäàþöü Óñÿâûøíÿìó ïàêóòíàñö³ ÿãî.
Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà,
²ñòàëà ìåíø íà àäíàãî.
Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà,
ßê çåðíå ñåþöü ó ðàëëþ.
² ÿê ÿíî ïàêóëü íå ¢ìðý -
Íå ¢çðîäç³ööà.
Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà,
ßê çåðíå ñåþöü ó ðàëëþ.
Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà,
À ìîæà, ñåþöü íà âÿê³?
² ïà ñëàâÿíñêó ç ïðàâàé ðóê³
Çÿìåëüê³ ñûïþöü ïàòðû æìåíüê³,
×àòûðû ¢ òðóíó çàá'þöü öâ³ê³.
Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà,
À ìîæà, ñåþöü íà âÿê³?
Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà,
ßê ïàñëàíöà ¢ Ñóñâåò íÿáà÷íû,
² òàê ö³ ãýòàê, íå ³íà÷àé,
Àäçåë³ööà äóøà àä öåëà,
ßê çâîãîì³÷à àäçåë³ööà àõâÿðíû äûì.
Íàêîëüê³ öÿæêà òóò áûëî íà ñâåöå áåëûì,
Íàñòîëüê³ ë¸ãêà áóäçå ¸é íà ñâåöå òûì?
Î, Ãîñïàäçå ²ñóñå!
Õàâàþöü ñ¸ííÿ áåëàðóñà...
Ãàñïîäçü, áóäçü ì³ëàñö³¢,
Äàïàìàæû
Äóøû ÿãî ñïàêîé çíàéñö³.

Ãýòû âåðø ß¢ãåíà Ïåòðàøýâ³÷à ¢ ïàìÿöü ïðà Â³òàëÿ Åøàíó ïðàïàíàâà¢ àïóáë³êàâàöü ïàäï³ñ÷ûê "ÍÑ" ñà Ñëîí³ìà Ïÿòðî Æóêî¢ñê³.

Ì³õàñü Âàðàíåö, ñÿáàð.

Íàâ³íû Ãåðìàí³³

Äà âûáàðà¢ ó áóíäýñòàã äàïóø÷àíû 44 ìàëûÿ ïàðòû³

Ó âåðàñí¸âûõ âûáàðàõ ó áóíäýñòàã ïðûìóöü óäçåë 44 ìàëûÿ ïàðòû³. Òàêîå ðàøýííå 9 ë³ïåíÿ ïðûíÿëà Ôåäýðàëüíàÿ âûáàð÷àÿ êàì³ñ³ÿ.

Ê³ðà¢í³ê Ôåäýðàëüíàé âûáàð÷àé êàì³ñ³³ Ãåîðã Ö³ëü

Ôåäýðàëüíàÿ âûáàð÷àÿ êàì³ñ³ÿ ¢ ïÿòí³öó, 9 ë³ïåíÿ, ïàâåäàì³ëà ïðà äîïóñê äà âåðàñí¸âûõ âûáàðà¢ ó áóíäýñòàã ÔÐÃ 44 ìàëûõ ïàðòûé. Ãýòû îðãàí çá³ðàåööà êîæíû ðàç çà íåêàëüê³ ìåñÿöà¢ äà âûáàðà¢ ó ãåðìàíñê³ ïàðëàìåíò ³ ðàçãëÿäàå çàÿ¢ê³ ìàëûõ ïàðòûé. Ó ãýòû ðàç ïàñÿäæýíí³ âûáàð÷àé êàì³ñ³³ àäáûâàë³ñÿ 8 ³ 9 ë³ïåíÿ. Ïðà íàìåð óäçåëüí³÷àöü ó âûáàðàõ çàÿâ³ë³ 87 íåâÿë³ê³õ ïàðòûé.

Ó ïåðøû äçåíü ïðàöû êàì³ñ³³ äà âûáàðà¢ áûëà äàïóø÷àíà 21 ïàðòûÿ. Ïðûêëàäíà ãýòóëüê³ æ ïàðòûé àòðûìàëà àäìîâó, ñÿðîä ³õ àïûíóë³ñÿ "Àíàðõ³ñöêàÿ Ïîãà-ïàðòûÿ Ãåðìàí³³" ³ "Ãåðìàíñêàÿ êàìóí³ñòû÷íàÿ ïàðòûÿ", ïðû÷ûì àïîøíÿÿ áûëà íå äàïóø÷àíà äà âûáàðà¢ óïåðøûíþ ç ìîìàíòó ÿå ñòâàðýííÿ ¢ 1968 ãîäçå. Ïðû÷ûíàé àäìîâû ¢ àáîäâóõ âûïàäêàõ ñòàëà òîå, øòî äàêóìåíòû àä ãýòûõ ïàðòûé áûë³ àòðûìàíû âûáàð÷ûì êàì³òýòàì ïà çàêàí÷ýíí³ äàçâîëåíàãà äëÿ ãýòàãà òýðì³íó. Íå ïðàéøë³ àäáîð òàêñàìà "Ãåðìàíñêàÿ ïàðòûÿ æàí÷ûí, ïðàâàâîé äçÿðæàâû, àáàðîíû ïðûðîäû, ðàçâ³ööÿ äçÿöåé ³ äýìàêðàòû÷íàãà êàõàííÿ", à òàêñàìà "Íåíÿìåöêàå àá'ÿäíàííå".

Ôåäýðàëüíàÿ âûáàð÷àÿ êàì³ñ³ÿ, ÿê àäçíà÷û¢ ÿå ê³ðà¢í³ê Ãåîðã Ö³ëü (Georg Thiel), ïðûìàå ðàøýííå ïðà äîïóñê ïàðòûé äà âûáàðà¢ âûêëþ÷íà íà àñíîâå ôàðìàëüíûõ êðûòýðûÿ¢, óêàçàíûõ ó Çàêîíå ïðà ïàðòû³. Ó ÿå êàìïåòýíöûþ íå ¢âàõîäç³öü ðàçãëÿä ïðàãðàìû, ³íøûõ äàêóìåíòà¢ ³ äçåéíàñö³ ïàðòû³ íà ÿå àäïàâåäíàñöü êàíñòûòóöû³. Òàìó Ö³ëü àäõ³ë³¢ êðûòûêó ñàöûÿë-äýìàêðàòà¢ íà àäðàñ äîïóñêó äà âûáàðà¢ ïðàâàýêñòðýì³ñöêàé ïàðòû³ "Òðýö³ øëÿõ". Àêðàìÿ ÿå, ó âûáàðàõ çìîãóöü ïðûíÿöü óäçåë Ï³ðàöêàÿ ïàðòûÿ, Ìàðêñ³ñöêà-ëåí³íñêàÿ ïàðòûÿ Ãåðìàí³³, "Ïàðòûÿ çà çìåíû, âåãåòàðûÿíöû ³ âåãàíû", "Å¢ðàïåéñêàÿ ïàðòûÿ êàõàííÿ", "Ñàäîâàÿ ïàðòûÿ", ïàðòûÿ "²íøûÿ".

Óñÿãî ¢ âûáàðàõ ó áóíäýñòàã, ïðûçíà÷àíûõ íà 26 âåðàñíÿ, ïðûìóöü óäçåë 53 ïàðòû³. Ïàðòû³, ÿê³ÿ ìàþöü äýïóòàòà¢ ó àäíûì ç çÿìåëüíûõ ïàðëàìåíòà¢ ö³ áóíäýñòàçå, íå ìàþöü ïàòðýáû ¢ äîïóñêó. Ãýòà Õðûñö³ÿíñêà-äýìàêðàòû÷íû ñàþç (ÕÄÑ), Õðûñö³ÿíñêà-ñàöûÿëüíû ñàþç (ÕÑÑ), Ñàöûÿë-äýìàêðàòû÷íàÿ ïàðòûÿ Ãåðìàí³³ (ÑÄÏÃ), Ñâàáîäíàÿ äýìàêðàòû÷íàÿ ïàðòûÿ (ÑÂÄÏ), Ëåâàÿ ïàðòûÿ, "Ñàþç-90"/"çÿë¸íûÿ", "Àëüòýðíàòûâà äëÿ Ãåðìàí³³" (ÀÄÃ), à òàêñàìà "Âîëüíûÿ âûáàðí³ê³" ³ "Àá'ÿäíàíûÿ ãðàìàäçÿí³ñê³ÿ ðóõ³ Áðàíäýíáóðãà/Âîëüíûÿ âûáàðí³ê³".

Ïðàöýäóðà äîïóñêó äà âûáàðà¢ ïðàï³ñàíà äà íàéìåëüøûõ ïàäðàáÿçíàñöÿ¢. Äà âûçíà÷àíàé äàòû ìàëûÿ ïàðòû³, ÿê³ÿ íå ïðàäñòà¢ëåíû ¢ ôåäýðàëüíûì ö³ àäíûì ç çÿìåëüíûõ ïàðëàìåíòà¢, ïàâ³ííû ïîøòàé íàê³ðàâàöü ó Ôåäýðàëüíóþ âûáàð÷óþ êàì³ñ³þ íàáîð äàêóìåíòà¢, àêðàìÿ òàãî, ñàáðàöü íå ìåíåé 200 ïîäï³ñà¢ ó ïàäòðûìêó êîæíàãà êàíäûäàòà ¢ äýïóòàòû ³ âûÿâ³öü ïóáë³÷íóþ àêòû¢íàñöü. Óñ¸ ãýòà ïàâ³ííà áûöü çàäàêóìåíòàâàíà. Óäçåë ó âûáàðàõ âåëüì³ âàæíû äëÿ ìàëûõ ïàðòûé, ïàêîëüê³ òàê ÿíû ìîãóöü àòðûìàöü äçÿðæà¢íàå ô³íàíñàâàííå.

Ñ¸ëåòà ç-çà ïàíäýì³³ êàðîíàâ³ðóñà ãýòûì ïàðòûÿì áûëî âåëüì³ öÿæêà çá³ðàöü ïîäï³ñû ³ ïðàâîäç³öü ïóáë³÷íûÿ àêöû³, ïàêîëüê³ ¢ ìíîã³õ ãàðàäàõ áûë³ çàáàðîíåíû àã³òàöûéíûÿ ìåðàïðûåìñòâû. Ó êàíöû òðà¢íÿ áóíäýñòàã ïàéøî¢ íàñóñòðà÷ ìàëûì ïàðòûÿì ³ çìåíøû¢ íåàáõîäíû ë³ê ïîäï³ñà¢ äëÿ àäíàãî êàíäûäàòà ç 200 äà 50.

Íàâ³íû Ãåðìàí³³.

Íîâû ðàìàí Ì³êîëû Àäàìà

Ç ö³êàâàñöþ ïðà÷ûòà¢ à¢òàá³ÿãðàô³÷íû ðàìàí "² ïðûäáà¢ ãýòû äîì", ÿê³ íàï³ñà¢ Ì³êîëà Àäàì. ¨í ïàáà÷û¢ ñâåò ó âûäàâåöòâå "×àòûðû ÷âýðö³". Íàêëàä âûäàííÿ - 200 ïàñîáí³êà¢. Ó ìàñòàöê³ì àôàðìëåíí³ âîêëàäê³ âûêàðûñòàíû ìàëþíàê Àíàñòàñ³³ Ïðàòàñàâ³öêàé...

Ì³êàëàé Ì³õàéëàâ³÷ Àäàì íàðàäç³¢ñÿ 8 ñòóäçåíÿ 1978 ãîäà ¢ â¸ñöû Ì³êàëàå¢ø÷ûíà Ñòà¢ïåöêàãà ðà¸íà Ìåíñêàé âîáëàñö³. Äà 1992 ãîäà æû¢ ó ãîðàäçå Øàõö³íñê Êàðàãàíäç³íñêàé âîáëàñö³ (Êàçàõñòàí).

Ñêîí÷û¢ ô³ëàëàã³÷íû ôàêóëüòýò ÁÄÓ (2000 ã.) ³ ôàêóëüòýò êóëüòóðàëîã³³, àääçÿëåííå ê³íàäðàìàòóðã³³ (2005 ã.), Ïðàöàâà¢ ãðóç÷ûêàì, çàãàäû÷ûêàì ïàñòàíîâà÷íàé ÷àñòê³ ¢ Ìåíñê³ì òýàòðû ñòóäû³ ê³íààêö¸ðà, ðýæûñ¸ðàì Êàïûëüñêàãà ³ Ñòà¢ïåöêàãà äàìî¢ êóëüòóðû, ñòûëüðýäàêòàðàì ó âûäàâåöòâàõ "Ìàñòàöêàÿ ë³òàðàòóðà" ³ "Ðýã³ñòð".

Ïåðøûÿ âåðøû íàäðóêàâàíû ¢ 1995 ãîäçå ¢ ÷àñîï³ñå "Ïåðøàöâåò". Ïðàçà³÷íûÿ òâîðû ïóáë³êàâàë³ñÿ ¢ ÷àñîï³ñàõ "Ïîëûìÿ", "Ìàëàäîñöü", "Àêíî", ãàçåòàõ "Ë³Ì", "Çâÿçäà", "Íàøà Í³âà", ó êàëåêòû¢íûõ çáîðí³êàõ "Êàõàöü ³ âåðûöü" (2013), "Ïàä çîðêàé êàõàííÿ".

À¢òàð êí³ã ïàýç³³ "Êàëûõàíêà äëÿ êàõàíàé" (2001); ïðîçû: "Øî¢ê" (2013), "Ãóëüíÿ ¢ÿ¢ëåííÿ" (2016), "Ïðûâ³òàííå, Äàøà!" (2016) ³ ³íø.

Ðàçàì ç Þë³ÿé Àëåé÷àíêà âûäàäçåíà êí³ãà-á³ë³íãâà ïàä òûòóëàì "Íà àáöàñàõ / íà ï³äáîðàõ" óêðà³íñêàé ï³ñüìåíí³öû, àðãàí³çàòàðê³ ¢äçåëüí³öû ïàýòû÷íûõ ³ìïðýç, àñâåòí³öû ³ ïàïóëÿðûçàòàðê³ ñó÷àñíàé óêðà³íñêàé ë³òàðàòóðû Â³êòîðû³ Øýâåëü. Çáîðí³ê âûéøà¢ ó áåëàðóñê³ì âûäàâåöòâå "Ãàë³ÿôû" (2019). Ì³êîëà Àäàì ïåðàêëà¢ ç óêðà³íñêàé ìîâû òàêñàìà ³ òâîðû Âàñ³ëÿ Ñëàï÷óêà: "Êàðàíàöûÿ ïàëÿâîãà ðàìîíêà" (Ì³íñê, "Êîëîðãðàä", 2019) ³ "Êâåòê³ íà ì³ííûì ïîë³" (Ì³íñê, "Êîëîðãðàä", 2020).

Ñÿáðà ñàþçà ï³ñüìåíí³êà¢ Áåëàðóñ³, Ëà¢ðýàò ë³òàðàòóðíàé ïðýì³³ ³ìÿ Ì³êîëû Á³äýíê³ çà ïåðàêëàä íà áåëàðóñêóþ ìîâó òâîðà¢ Ì³êîëû Á³äýíê³ (Óêðà³íà, 2019) ³ ì³æíàðîäíàé ïðýì³³ ³ìÿ Ã. Ñêàâàðàäû (Óêðà³íà, 2019).

Ðàþ ïðà÷ûòàöü çàõàïëÿëüíû ðàìàí ïðûõ³ëüí³êàì ðîäíàãà ñëîâà!

Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³,
ã³ñòîðûê êóëüòóðû, æóðíàë³ñò-ôðûëàíñåð.

¹ 28 (1543) 15 Ë²ÏÅÍß 2021 ã.

Наша слова

Çîô'ÿ Êàâàëåâñêàÿ

Ã³ñòîðûÿ Ë³ñêàãà ïà¢ñòàííÿ: óñïàì³íû ïðà Ëþäâ³êà Íàðáóòà*

(Ïðàöÿã. Ïà÷. ó ïàïÿð. íóìàðàõ.)

Àäç³í ïà¢ñòàíöê³ ï³êåò, äðóã³ ..., ïðàìà¢ëÿþ ïàðîëü. Óæî áà÷ó Ëþäâ³êà ..., ¸í ñÿäç³öü àáàï¸ðøûñÿ àá ñàñíó, ãâîð ïà¢ñòàíöà¢ ñà çáðîÿé ñòàÿöü êàëÿ ÿãî. Õâ³ë³íà - ³ ÿ ïàäàþ äà ÿãî ¢ àáäûìê³, íàéïåðø àääàþ òàíþñåíüê³ÿ ïàïåðê³ ³ ìàíåòû ç Â³ëüí³, çàòûì ë³ñò àä æîíê³ ³ ñ³ãàðû. Ðàçäàå òàâàðûøàì. Ïîòûì ïðû âîãí³ø÷û ïðà÷ûòà¢ ïàïåðû, ïåðàë³÷û¢ ãðîøû. Áûëî äçâåñöå øòóê çàëàòîâàê. Óñì³õíó¢ñÿ ³ ñêàçà¢ ìÿíå: "Çà ìàþ ãàëàâó áîëåé äàäóöü. Ãýòûÿ ïàíîâå ï³ëüíóþöü ìÿíå äàáðààõâîòíà, çìÿíÿþ÷ûñÿ øòî ãàäç³íó."

Ç óäçÿ÷íàñöþ ïàö³ñíóëà äàëîí³ íåçíà¸ìöà¢. Ïà÷àë³ çá³ðàööà ñòàðøûí³: äâîå Êðà³íñê³õ ³ íåêàëüê³ ³íøûõ.

-Ãýòà çâÿç ìà¸é äóáöó÷àé êàâàëåðû³, - àäàçâà¢ñÿ Ëþäâ³ê. - Íÿäà¢íà äâîå ç ³õ êîííà ïàäìàíóë³ öÿëû ýñêàäðîí ðàñåéñê³õ äðàãóíà¢. À ãýòà áðàòû Áðàçî¢ñê³ÿ, òâàå òàíöîðû, - ïðààñòà¢ëÿ¢ òûõ òîé ïàäûõîäç³¢, - à âîñü ³ Àíäðû¸ë³, ÿêîãà òû íÿäà¢íà ç ³íøûì³ â³ëüíÿíàì³ ïðûâÿëà ¢ ëàãåð.

Ìû ïà÷àë³ ñâàáîäíà ðàçìà¢ëÿöü ³ æàðòàâàöü. Àíäðû¸ë³ íåïðûçâû÷àåíû äà ëÿñíîãà æûööÿ óçäûõà¢:

-Àõ! Âû ï³öü áû ãàðáàòê³ ïàä äàõàì, ñåäçÿ÷û ¢òóëüíà ïðû ñòàëå... .

Àòðûìà¢ áû êàòàð, ÿê Äóøìàí[41], ÿê³ âûñïà¢ñÿ àäíàãî ðàçó ïàä äàõàì, - ïðàìîâ³¢ Ëþäâ³ê. - Ìû ïðûçâû÷àåíûÿ äà ëåñó, ³ çäàðî¢å íàì ñëóæûöü.

Ó ëÿñíîé ãëûá³í³ çàïàë³ë³ íåâÿë³ê³ ïó÷îê àãíþ äëÿ ìÿíå ³ ë³äàðà. Ñïûòàëà Ëþäâ³êà:

-Õòî íàéáîëüø áàÿâû?

ßãî àäêàç ìàãëà äàíåñö³ æîíêàì, ñ¸ñòðàì ³ ïàíåíêàì óâàêîë³öû, áî âåäàëà øòî ìíîãà ïà¢ñòàíöà¢ áûëî ç íàøàé ñòàðàíû. Ëþäâ³ê õâ³ë³íó ïàìà¢÷à¢:

- Òðûöêåâ³÷, Ï³ëåöê³ ³ áðàò íàø Áîëåñü. Çà¢ñ¸äû ðâóööà íàïåðàä, çàñëàíÿþöü ìÿíå ¢ñóòû÷êàõ.

Ðàñêàçâàëà Ëþäâ³êó, øòî ïðà ÿãî ãàâîðàöü. Ñòàíàâ³¢ñÿ ëåãåíäàðíûì.

- Íàéãîðø - ñêàçà¢ - òîå, øòî êàæóöü ïðà òûñÿ÷û ìà³õ áàéöî¢. Íåïðûÿöåëü ñöÿãâàå øòî ðàç áîëüøûÿ ñ³ëû. Àïîøí³ ðàç íàñ òðûìàë³ ¢ àáëîçå àæ íî øýñöü òûñÿ÷ ç ãàðìàòàì³. Òðýáà ïóñö³öü ïàãàëîñêó, øòî ó íàñ âåëüì³ ìàëà ëþäçåé.

Òûì ÷àñàì ìàþ ¢âàãó ïðûöÿãíó¢ íåçâû÷àéíû öûðûìàí³ÿë. Óíà÷û íà ôîíå ëåñó ñÿðîä çÿë¸íûõ êàðóíàê ãàë³í êñ¸íäç Ãàðáà÷ý¢ñê³ ¢ áåëàé êîìæû ³ àðíàöå ñâÿíö³¢ êàñó. Ãëåäç³ø÷à áûëî íàñàìðý÷ ö³êàâàå!..

Ìíå ïðûïîìí³¢ñÿ êàôòàí ñàñêóðû ëàñÿ íà êñÿíäçû, ó ÿê³ì ¸í çàìàòâàíà àäðàçó ïàéøî¢ ¢ ëåñ ïàñëÿ àãàëàøýííÿ Íàðîäíàãà Ìàí³ôåñòà. Ö³ íîñ³öü ÿãî ïàä êîìæàé?...

Íà ðàçâ³òàííå Ëþäâ³ê í³÷îãà íå ãàâàðû¢ ìíå ïðà ñâàå íàìåðû, òîëüê³ ñêàçà¢:

- Íå äàþ òàáå í³ÿê³õ çàãàäàê, âÿðòàéñÿ òîé æà äàðîãàé. Ìû ïàñóíåìñÿ áë³æýé äà Äóá³÷à¢. Òàì íàì ïðûãàòóþöü õëåá, ìîæà ïîéäçåì íà Ãàðîäíþ. Ç Äóá³÷à¢ àòðûìàåø âåñòà÷êó, à ãýòûÿ ïÿ÷îíà÷í³ê³[42] - äàäà¢, ïàäàþ÷û ìíå áóêåò êâåòàê, - çàâÿç³ æîíöû ³ áàöüêó.

Ìû ðàçâ³òàë³ñÿ...

Êðà³íñê³ÿ ïåðàäàë³ ìíå ë³ñòû äà æîíàê, íàï³ñàíûÿ àë³¢êàì íà êàðû.

- Ïåðøû äçÿñÿòàê ïðààâÿäçå ìàþ ñÿñòðó ïðàç ï³êåòû, - çàãàäà¢ Ëþäâ³ê.

Âûñòóï³ëà æ ìåíüêà ìàëàäûõ ëþäçåé, ñÿðîä ÿê³õ áû¢ Àíäðû¸ë³, Ï³ëåöê³ ³ íåêàëüê³ ë³äçÿí. Íà ðàçâ³òàííå àê³íóëà ëàãåð âîêàì. Óñå òâàðû áûë³ ñïàêîéíûÿ, àëå êàëÿ ï³êåòà¢ àä÷óâà¢ñÿ íåéê³ íàñòðîé ïàðàäàê. Ïàðîëü: "Òîëÿ". Ñïûí³ë³ñÿ ïåðàä ãëûáîê³ì ðîâàì ïî¢íûì âàäû.

-Çðàá³öü íàñ³ë³, -âûêðûêíó¢ íåõòà. - Ïåðàíÿñ¸ì ïàí³.

Àëå êàâàëü, ÿê³ ¢æî ÷àêà¢, ïàäõàï³¢ ìÿíå íà ðóê³ ³ òàê ïåðàéøî¢ ðî¢.

- Íó øòî âû, ïàí³÷û? - ïðàêðû÷à¢ ç ³ðîí³ÿé.

Ïà÷ó¢ñÿ ñ³ãíàë: ñâ³ñòîê. "Ïàí³÷û" çàñïÿøàë³ñÿ ¢ ëåñ. Êàâàëü õàï³¢ ìÿíå çà ðóêó ³ ïàöÿãíó¢, øýï÷ó÷û:

-Õóò÷ýé, õóò÷ýé ç ëåñó, óæî ñâ³òàå.

Áåãë³. Ìîæà ïðàç ÷âýðöü ãàäç³íû ïà÷óë³ñÿ ãðûìîòû, øòîñüö³ ïàäîáíàå íà ãðîì. Êàâàëü óçäðûãíó¢ ³ ïàáåãëà ÿø÷ý øïàð÷ýé. Çíî¢ ... í³áû òðýñê äðýâà, í³áû ãðóêàò âîçó íà ìîñöå ç áÿðâåííÿ ... êàâàëü çäðûãàíó¢ñÿ ³ ïðûñïåøû¢ õàäó... Ìíå ¢æî íå õàïàëà äûõàííÿ, íå ìàãëà çðàçóìåöü, øòî ãýòà ¢ñ¸ àçíà÷àå ... ïûòàöü íå àñìåëüâàëàñÿ. Ïðûéøî¢ íà ïàìÿöü äîêòàð Ðýíüå[43] - àõâÿðà ÷àñî¢ Êàíàðñêàãà, ÿê³ ìå¢ çâû÷êó êàçàöü:

- Íå ïûòàööà ïðà ë³øíÿå, íå áîëüø çà òîå, øòî íåàáõîäíà. Ïðîçâ³ø÷û, äàòû âûðûâàöü ç ïàìÿö³, òàìó øòî, êàë³ öÿáå ñõîïÿöü, òû ìîæàø óñíå, óñòàíå ãàðà÷ê³ âûäàöü.

Áîëüø íå ïûòàëàñÿ. Ïàäîáíà íà òîå, øòî êàâàëü âûçíà¢ òàê³ÿ æ ïðûíöûïû, òàìó íå ïðàìîâ³¢ í³âîäíàãà ñëîâà. Ìû äàáåãë³ äà íàøàãà âàçêà, ìî¢÷ê³ êàâàëü óïàðàäêàâà¢ ñÿäçåííå ³ çàïðîã êàíÿ - âûðóøûë³.

Ïà÷ûíà¢ñÿ áåëû ÿñíû äçåíü. Íà äàðîçå íàñ ñóñòðýëà íåéêàÿ íåçíà¸ìàÿ ïàíåíêà ... ìåëà ¢ñòðûâîæàíû âûãëÿä, âî÷û ³ âàëàñû íå ¢ ïàðàäêó. Çàòðûìàëàñÿ ïðàìî¢ãû:

- Íå ïóø÷ó ïàí³ äàëåé, ïàåäó ç ïàíÿé...

ß ¢æî çâûêëàñÿ ç òàãà÷àñíàé ýêçàëüòàöûÿé æàíî÷ûí ³ øàíàâàííåì ìàéãî áðàòà, òàìó àäêàçàëàñÿ ñïàêîéíà:

- Íå ÷àñ íà ÷óëë³âàñöü, àëå êàë³ ïàí³ ìàå äàáðàòó, äûê ïðàñ³ëà áû ïåðàäààöü Êðà³íñê³ì, ó ãýòû äâîð, íàïðàâà, ë³ñòû, ÿê³ÿ âÿçó ç ëàãåðà, ãýòà ìíå âåëüì³ ñêàðîö³öü ÷àñ.

Ïàíåíêà ïàãëÿäçåëà íà ìÿíå íåïðûòîìíûì ïîç³ðêàì...

- Íÿõàé ïàí³ ³äçå íàïðàñòê³, - äàäàëà. - Òóò äàðîãà ðîá³öü âÿë³ê³ êðóã...

Óçÿëà ë³ñòû, õàöåëà øòîñüö³ ñêàçàöü, àëå ïàâÿðíóëàñÿ ³ ïàì÷àëà ÿê ñòðàëà.

Ïàãëÿäçåëà ¸é óñëåä ³ ïàåõàëà äàëåé. Âÿðòàëàñÿ ïðîñòàé øûðîêàé äàðîãàé. Àä÷óâàëà ñÿáå ¢ áÿñïåöû, òàìó øòî ïðû ñàáå íå ìåëà í³÷îãà êàìïðàìåòóþ÷àãà... Êîíü æâàâà áåã äàäîìó. ßø÷ý íåêàëüê³ áðîäà¢, àäíà ãîðêà, äðóãàÿ ³ ¢æî íàø ëÿñîê. Ïåðàä õàòàé ñòà³öü ëÿñí³÷ûõà Áàíÿøêà, óâåñü çàë³òû ñëÿçüì³!.. Øòî çäàðûëàñÿ?! Óñêî÷ûëà ¢ õàòêó ... òàì ... Áîëåñü! ... àááàðâàíû, àêðûâà¢ëåíû...

- Ëþäâ³ê çàá³òû, - âûáóõíó¢ çäóøàíûì ãîëàñàì. Ñâåò ïàöÿìíå¢, âî÷û ïåðàñòàë³ áà÷ûöü! ß òîëüê³ øòî ç³ì áûëà! Àëå æ ãýòûÿ ãðûìîòû ... ãýòû òðýñê ... íàðýøöå ÿ çðàçóìåëà. Ïàâîëüíà âÿðòàëàñÿ ïàìÿöü, à ç ¸é ... Ìàö³!...

Ê³íóëàñÿ äà äçâÿðýé, ñïÿøàþ÷ûñÿ äà ñâàéãî äâàðà. Äà ÿãî áûëî êàëÿ ïàëîâû âÿðñòû ... áåëû ... ö³õ³!...

Ïðàáåãëà ñåí³ ³ ñòàëîâóþ ç ïàðòðýòàì³ Íàðáóòà¢.

Çäàâàëàñÿ, øòî ãëÿäçÿöü íà ìÿíå ñà ñöÿíû çäç³¢ëåíûì ïîç³ðêàì. Ñïûí³ëàñÿ íà ïàðîçå ìàò÷ûíàãà ïàêîþ ... ³ñêàìÿíåëà ... Ñòðàøíàÿ âåñòêà äàáåãëà ñþäû õóò÷ýé çà ìÿíå!

Ìàö³ ãëÿäçåëà íà ìÿíå âûöâ³ëûì³ âà÷ûìà, òâàð ìåëà áëåäíû, ñ³âûÿ âàëàñû ðàñïóø÷àíûÿ ... Ñêîí÷ûëà äà ìÿíå ³ äàðàçó ç êðûêàì ïàäàëàñÿ íàçàä ... Ìíå ïàäàëîñÿ-ÿíà çâàð'ÿöåëà.

Ñòàÿëà íà ïàðîçå ÿê ïðûêóòàÿ ... ïðàç íåêàòîðû ÷àñ ìàö³ íàáë³ç³ëàñÿ äà ìÿíå, äàêðàíóëàñÿ ñâà¸é ðóêîé ìàéãî òâàðó ... ñâÿäîìàñöü âÿðòàëàñÿ, ó âà÷àõ óæî áû¢ òîëüê³ áÿçìåðíû ñóì ³ íÿçâû÷àéíàÿ ïÿø÷îòà.

Ê³íóëàñÿ äà ÿå ¢ àáäûìê³. Ö³õ³ ïëà÷ ïðûí¸ñ íàì íåâÿë³êóþ ïàë¸ãêó. Ìàö³, âåäàþ÷û, øòî ÿ ïàåõàëà ¢ ëàãåð, áûëà ¢ïý¢íåíà, øòî ÿ çàã³íóëà ðàçàì ç Ëþäâ³êàì. Ïàäáà÷û¢øû ìàþ ïîñòàöü âûðàøûëà, øòî ãýòà òîëüê³ ìîé ïðûâ³ä ... àïëàêâàëà äâà³õ äçÿöåé.

-Àõ! ßêîå ø÷àñöå, - ïà¢òàðàëà ìàö³, í³áû øóêàþ÷û ¢ ãýòûì óöåõ³. - Òû çàñòàëàñÿ æûâàÿ, ³ Ëþäâ³êà íå ¢çÿë³ æûâûì.

- Ïàéäó øóêàöü ÿãî öåëà, - ñêàçàëà ÿ ³ çíî¢ çàïÿãëà ¢ Äóá³÷û.

Ðàçäçåë XI

Ñìåðöü ë³äàðà ³ ÿãî äâàíàööàö³ òàâàðûøà¢. Áàçûëü ³ Ö³ìàôåé. Ó Ïàëàøêàõ.

Ó ïàïÿðýäí³ì ðàçäçåëå àìàëü äàñëî¢íà áûëî ïðûâåäçåíà àïàâÿäàííå ïàí³ Ìàí÷óíñêàé, â³äàâî÷ê³ àïîøíÿé íî÷û ¢ ëàãåðû Íàðáóòà ïåðàä á³òâàé ïàä Äóá³÷àì³. ¨í íå áû¢ ó ñòàíå àïàòû³, çà êàòîðóþ ÿãî ¢ òîé ÷àñ àñóäæàë³, àëå ìå¢ äðýííàå ïðàä÷óâàííå, áî ãàâàðû¢ ñÿñòðû ïðà íîâû çàãàä, ÿê³ ÿíà ÿìó ïðûâåçëà:

- Íå äàäóöü ìíå ÿãî âûêàíàöü, êðóê óæî çàêëåêàòà¢ íàä ìà¸é ãàëàâîé.

Ãýòûÿ ñëîâû, ïåðàâåäçåíûÿ íà æàðò, íå âûêë³êàë³ òðûâîã³ íà ôîíå àãóëüíàãà äàâîë³ ñïàêîéíàãà ³ äîáðàãà íàñòðîþ. Ðàçâ³òà¢øûñÿ ç ñÿñòðîé, Íàðáóò âûéøà¢ íà ¢ñêðàåê ëåñó ³ ñå¢ ïàä äðýâàì. ßãî àä'þòàíòû ³ àñàáë³âà Êðà³íñê³, ÿê áû ïðàä÷óâàþ÷û íÿø÷àñöå, õàöåë³ ïåðàâåñö³ ë³äàðà ¢ áîëüø áÿñïå÷íàå ìåñöà. Àäíàê Íàðáóò íå ïàãàäç³¢ñÿ ³ çàñòà¢ñÿ ¢ ñóìå ³ çàäóìåíí³. Ìîæà ¢ äóìêàõ áåã äà êàõàíàé æîíê³ ³ ñÿìåéíàãà âîãí³ø÷à, à ìîæà àïàíàâà¢ ÿãî ïåðàäñìÿðîòíû ñóì, ÿê ãýòà ÷àñòà áûâàå ç íåêàòîðûì³ ëþäçüì³ ïåðàä ñêîíàì.

Óâàãó ¸í íå âåðíó¢ ïðà òîå, øòî Áàçûëü ïàâÿðíó¢ Ö³ìàôååâà ç äàðîã³, êàë³ òîé àäñòóïà¢ äà Äóá³÷à¢, íå âåðíó¢ ïðà ÿãî çäðàäó, ïðû òûì øòî òîé çíà¢ óñå ïåðàõîäû ïàì³æ áàãíàì³ äà ëàãåðà ïà¢ñòàíöà¢.

Óæî ïîòûì ðàñêàçâàë³, øòî íà âîçåðû áà÷ûë³ ëîäêó ³ äâóõ ÷àëàâåê. Ïàäîáíà íà òîå, øòî ãýòà áûë³ Ö³ìàôåå¢ ç Áàçûë¸ì, ÿê³ ïàêàçâà¢ âàêîë³öû ³ äàñòóïíûÿ äàðîã³. Õòîñüö³ ç ïà¢ñòàíöà¢ õàöå¢ ïà ³õ ñòðýë³öü, àëå Íàðáóò çàáàðàí³¢, áî äóìà¢, øòî ãýòà ìîãóöü áûöü òóòýéøûÿ ñÿëÿíå-ðûáàê³.

Çàëëÿ ¢ ïåðàäñâ³òàëüíûì çìðîêó ñÿðîä áàëîò çàìàÿ÷ûë³ öåí³, ïàäîáíûÿ íà ïîñòàö³ ëþäçåé.

Àíäðû¸ë³ ïåðøû çàóâàæû¢ íà ãýòà ¢âàãó.

- Ñÿëÿíå íÿñóöü õëåá, - ñïàêîéíà íåõòà ïðàêàìåíòàâà¢.

-Çàìíîãà ÷àëàâåê! - çà¢âàæû¢ Àíäðû¸ë³.

Êàìàíäç³ð ïàäíÿ¢ äà âà÷ýé á³íîêëü.

- Ñïàäàðñòâà, ãýòà ¢çáðîåíûÿ ëþäç³, - âûãóêíó¢ ¸í. - Àëå ÿø÷ý íå ñòðàëÿöü!

Ó ëåñå ðàçäàë³ñÿ íÿãó÷íûÿ ñ³ãíàëû, àòðàä çàéìà¢ áàÿâóþ ïàç³öûþ. Ç ðàííÿé ³ìãëû âûíûðâàë³ ÷àëàâå÷ûÿ ïîñòàö³ àäçåòûÿ ÿê áû ¢ ñÿëÿíñê³ÿ ñÿðìÿã³...

- Æà¢íåðû ¢ øûíÿëÿõ!, - êðûêíó¢ íåõòà.

Íàðáóò, ÿê ðàñêàçâà¢ ñâåäêà Ïàïëà¢ñê³, ÿø÷ý ñòàÿ¢ ç á³íîêëåì, êàë³ ç áîêó ðàê³, ñà ñòàðàíû, çÿêîé çóñ³ì íå ÷àêàë³ íåáÿñïåê³, âûãóêíóë³ ñòðýëû. ² àäðàçó äðóã³ çàëï ç ³íøàãà áîêó - ïàòðàï³ë³ ¢ çàñàäó, ÿíû áûë³ àêðóæàíû ... ïà÷àëàñÿ ïàí³êà.

- Ñïàäàðñòâà, õàëàäíàêðî¢íà àäñòóïëüâàööà ³ àäûõîäç³öü íàçàä, - ñêàìàíäàâà¢ Íàðáóò. - Ó ðàññûïíóþ! - äàäà¢ ÿø÷ý, àëå ÿãî ãîëàñ çàãëóøû¢ ãóë á³òâû. Ðàïòàì êàìàíäç³ð çàõ³ñòà¢ñÿ ... ³ ¢ïà¢. Àíäðû¸ë³ ³ Ï³ëåöê³ ê³íóë³ñÿ ÿìó íà äàïàìîãó, àëå àòðûìàë³ ðàíåíí³ ³ âûìóøàíû áûë³ ñàñòóï³öü ñâà¸ ìåñöà ³íøûì, ÿê³ÿ ¢÷àòûðîõ ïàäõàï³ë³ Íàðáóòà, êàá âûíåñö³ ÿãî ç ë³í³³ àãíþ ¢ áîëüø áÿñïå÷íàå ìåñöà.

×àñòêà àääçåëà ðàçáåãëàñÿ ïà ëåñå, à òûÿ, õòî í¸ñ êàìàíäç³ðà - Ïàêåì ï³íîâ³÷, Ëåâàí Êðà³íñê³, Àëÿêñàíäð Áðàçî¢ñê³ ³ Ñòýôàí Ãóáàðýâ³÷, óïàë³ íàçÿìëþ ì¸ðòâûì³.

Ó ³ìãíåííå âîêà, òûõ, õòî ïàâàë³¢ñÿ íàçÿìëþ, çìÿí³ë³ ÷àòûðû ³íøûõ òàâàðûøû: Ôðàíö³øàê Áðàçî¢ñê³ - áðàò Àëÿêñàíäðà, Óëàäç³ìåð Ïàïëà¢ñê³, Óëàäç³ñëà¢ Æàáðî¢ñê³ ³ Ñòàí³ñëà¢ ¨äêà.

Ãýòà³ì ñêàçà¢ Íàðáóò:

- Ïàê³íüöå ìÿíå, ïàíîâå, ðàòóéöå ¢ëàñíàå æûööÿ¸.

Àëå êóë³ çàá³âàë³ ³õ ïà ÷àðçå. Ç áÿçìåæíàé àääàíàñöþ, ìåñöà çàá³òûõ çàéìàë³ ³íøûÿ ïà¢ñòàíöû. Ïàñïåë³ äàíåñö³ Íàðáóòà òîëüê³ íà íåâÿë³êóþ àëåãëàñöü ³ íîâàÿ êóëÿ òðàï³ëà ÿìó ¢ øûþ. Ñòðýë áû¢ ñìÿðîòíû. Êàìàíäç³ð çìîã òîëüê³ ïðàìîâ³öü:

- Ïàì³ðàþ çà Àé÷ûíó! -... ³ ñêîíà¢...

Ãýòà áûë³ ÿãî àïîøí³ÿ ñëîâû. Ðàçàì ç ³ì çàã³íóëà ³ òàÿ òðàã³÷íàÿ ÷àöâ¸ðêà ìàëàäûõ ëþäçåé, ÿêàÿ êîøòàì ñâàéãî æûööÿ ðàòàâàëà êàìàíäç³ðà. Ãýòà áû¢ öâåò ìîëàäç³ ç çåìëå¢ëàäàëüí³êà¢ Ë³ñêàãà ïàâåòà, âåðíûõ äà àïîøíÿãà äûõàííÿ ³äý³, çà ÿêóþ çìàãàë³ñÿ, ³ ë³äàðó, ÿê³ ³õ â¸¢.

Âîñü ³õ ³ì¸íû:

1. Ëåàí Êðà³íñê³ ç Ãðà÷àí³øàê Ë³ñêàãà ïàâåòà;
2. Ñòýôàí Ãóáàðýâ³÷, ñûí Ñòàí³ñëàâà ç Ãàëàâ³÷ïîëÿ;
3. Óëàäç³ñëà¢ Æóêî¢ñê³ ç Ëÿöêà;
4. Àëÿêñàíäð Áðàçî¢ñê³³
5. Ôðàíö³øàê Áæàçî¢ñê³ - ñûí Àëÿêñàíäðû ç Áåéíàðî¢÷à¢ ³ Ôðàíö³øêà, æûõàðû Ãóðíàôåëÿ; ñòàðýéøû Àëÿêñàíäð ñêîí÷û¢ ìåäûöûíó íàâóêó, à ìàëîäøû âû-âó÷à¢ ÿå íà äðóã³ì êóðñå;
6. Ñêàðìóíò Ï³íø÷ûíû;
7. Ëóêàøýâ³÷ ç Ì³öêóíöà¢;
8. Þçàô Ïàêåìï³íîâ³÷, ñòóäýíò ç Êðàêàâà;
9. Óëàäç³ì³ð Ïàïëà¢ñê³;
10. Ï¸òð ßíêî¢ñê³;
11. Ãåíøàç Ì³öêóíöà¢;
12. Ñòàí³ñëà¢ ¨äêà ç Ïåòðàøàíöà¢.

(Ïðàöÿã ó íàñòóïíûì íóìàðû.)

* Zofja Kowalewska. Dzieje powstania lidzkiego: wspomnienie o Ludwiku Narbucie. Wilno, 1934. Çîô'ÿ Êàâàëåâñêàÿ. Ã³ñòîðûÿ Ë³ñêàãà ïà¢ñòàííÿ: óñïàì³íû ïðà Ëþäâ³êà Íàðáóòà. Â³ëüíÿ. 1934 ã. Ïåðàäðóê ç "Äç¸íí³êà Â³ëåíñêàãà". Ïåðàêëàä ³ êàìåíòàðû Ãàë³íû Ëà¢ðýø. Ðýäàãàâàííå ³ êàìåíòàðû Ëåàí³äà Ëà¢ðýøà.

[41] Íåâÿäîìàÿ àñîáà. - *Ë. Ë.*

[42] Êâåòê³ Hepatica - *çà¢âàãà ïåðàêëàä÷ûöû.*

[43] Ãåíàäçü Ê³ñÿë¸¢ ï³ñà¢: "Ðýí³àð Ìàìåðò - äîêòàð, ñÿáàð áåëàðóñêàãà ðýâàëþöûÿíåðà ³ ïàýòà Ô. Ñàâ³÷à. Ó 40-ÿ ãàäû ðàçàì ç áðàòàì Àí³öýòàì àáâ³íàâà÷âà¢ñÿ ¢ ñóâÿçÿõ ç ýì³ãðàöûÿé ³ ðýâàëþöûéíàé ïðàïàãàíäçå. Ï³ñà¢ ïà-áåëàðóñêó". Ãë: Ïà÷ûíàëüí³ê³: Ç ã³ñòîðûêà-ë³òàðàòóðíûõ ìàòýðûÿëà¢ Õ²Õ ñò. / Óêë. Ã.Â. Ê³ñÿë¸¢. Ì³íñê: Íàâóêà ³ òýõí³êà, 1977. Ñ. 236. - *Ë. Ë.*

Ëåàí³ä Ëà¢ðýø

Ïàëàö ó Æàëóäêó

Íà ñ¸ííÿ ëåïøûì âûêëàäàì ñòàðàäà¢íÿé ã³ñòîðû³ Æàëóäêà ç'ÿ¢ëÿåööà ïðàöà Ì³õàëà Øûìÿëåâ³÷à "Íàòàòê³ äà ìàíàãðàô³³ Æàëóäêà", ÿêàÿ ¢âàéøëà ¢ ÿãî çáîðí³ê (ãë: Øûìÿëåâ³÷ Ì³õàë. Çáîð òâîðà¢ / óêë. Ë. Ëà¢ðýø. - Ãðîäíà: ÒÀÀ "ÞðÑàÏðûíò", 2019. - 326 ñ., êí³ãà ¸ñöü ó ³íòýðíýöå). Òàìó, êàá íå ïà¢òàðàöü óæî âÿäîìàå, ã³ñòîðûþ ãýòàãà ìÿñòý÷êà äà ñÿðýäç³íû XIX ñò. ïàäàì ó íåêàëüê³õ ðàäêàõ.

Ïåðøàå ¢çãàäâàííå ìÿñöîâàñö³ âàêîë Æàëóäêà çíàõîäç³ì ó "Ïàâåäàìëåííÿõ àá ë³òî¢ñê³õ øëÿõàõ", òýêñöå íàï³ñàíûì ïàì³æ 1385 ³ 1404 ã. øï³¸íàì³ êðûæàêà¢. Íåéê³ Ñöåãÿâ³ëà Øàëóòêà ìå¢ äâîð êàëÿ ñó÷àñíàãà Æàëóäêà.

ßê ³ áîëüøàñöü ìà¸íòêà¢, âàêîë ÿê³õ ïîòûì âûðàñë³ ìÿñòý÷ê³, Æàëóäîê íà ïà÷àòêó áû¢ âÿë³êàêíÿñêàé ìà¸ìàñöþ, ÿêàÿ ê³ðàâàëàñÿ íàìåñí³êàì³ ö³ ö³âóíàì³. Þðû Ñòûðíåëü, *"÷èíîâøèé ñóä è óïðàâó"* ¢ Æàëóäîöêàé âîëàñö³ ¢ êàíöû êíÿæàííÿ Êàç³ì³ðà ³ íà ïà÷àòêó êíÿæàííÿ Àëÿêñàíäðà, ó äàêóìåíòàõ çâà¢ñÿ æàëóäîöê³ì ö³âóíîì ö³ æàëóäîöê³ì íàìåñí³êàì. Ïåðàäàìí³ê ÿãî ïà¢ðàäó, äâîðíû êàíþøû ïàí Ìàðö³í Õðàáòîâ³÷, òûòóëÿâàööà ¢ àêòàõ "íàìåñòíèêîìú" Æàëóäîöê³ì. Ó 1511 ã. âÿë³ê³ êíÿçü àïàâÿø÷à¢ æàëóäîöêàãà íàìåñí³êà ïàíà Øûìêó Ê³áàðòàâ³÷à ïðà òîå, øòî â³ëåíñêàìó ïàäêàíþøàìó Øûìêó Ìàöêåâ³÷ó ïàê³äàåööà *"çåìëèöà ïóñòîâñêîÿ ëåéòñêàÿ Ìîæåéêîâùèíû"*, ÿêóþ ÿìó äà¢ ïàïÿðýäí³ê ïàíà Øûìê³ Ê³áàðòàâ³÷à, ïàí Ì³êàëàé Þð'åâ³÷ Ïàöýâ³÷. Ó 1516 ã. êàðîëü çàä¢ ó çàñòàâó (àðýíäó) çà 600 êîïàõ ãðîøà¢ êíÿçþ Âàñ³ëþ Àíäðýåâ³÷ó Ïàëóáåíñêàìó ñâîé äâîð Æàëóäîê Òðîöêàãà ïàâåòà, ç óñ³ì³ ëþäçüì³ Æàëóäîöêàé âîëàñö³, ç ³õ ñëóæáàì³ ³ ïàäàòêàì³ ³ ç óñ³ì³ ïðûáûòêàì³. Êíÿçü Ïàëóáåíñê³, ÿê³ òðûìà¢ Æàëóäîê, çâàööà ¢ àêòàõ "äåðæàâöåþ Æîëóäñêèì". Âåðàãîäíà, íàçâà ìÿñöîâàñö³ ïàõîäç³öü àä ñëîâà "æîëóä", áî âÿäîìà, øòî ¢ òûì ë³êó ³ æàëóäàì³ ïàäàäàíûÿ ïëàö³ë³ ïàäàòê³ íàìåñí³êó, à ìÿñöîâàñöü âàêîë Æàëóäêà ñëàâ³ëàñÿ ñâà³ì³ äóáðàâàì³.

Ïîòûì Æàëóäîê ñòàíîâ³ööà ìà¸ìàñöþ Ñàïåãà¢ ³ ïðàç äà÷êó ²âàíà Ñàïåãà³ Ãàííó ïåðàõîäç³öü äà ÿå ìóæà, Ì³êàëàÿ Ôðàíöêåâ³÷à-Ðàäç³ì³íñêàãà. Ó 1726 ã. äà÷êà Äàâ³äà Ôðàíöêåâ³÷à-Ðàäç³ì³íñêàãà Àëÿêñàíäðà ïðûíîñ³öü ïàëîâó ãýòàé ìà¸ìàñö³ ñâàéìó ìóæó Ì³õàëó Òûçåíãà¢çó. Ì³õàë çà 5000 òàëåðà¢ êóï³ëÿ ¢ öåñöÿ äðóãóþ ïàëîâó ³ ñòàíîâ³ööà ãàñïàäàðîì óñÿãî ìà¸íòêà. Óíóêàì Ì³õàëà áû¢ çíàêàì³òû íàäâîðíû ïàäñêàðá³ ÂÊË Àíòîí³ Òûçåíãà¢ç. Òûçåíãà¢çû çàëàæûë³ ¢ òóò âÿë³ê³ ïàðê, ó ÿê³ì ðàñë³ ïðûãîæûÿ ë³ïàâûÿ àëå³. Àäíà ç ãýòûõ àëåé âûðîø÷âàëàñÿ ãýòàê: äà ãàë³í ïðûâÿçâàë³ñÿ êàìÿí³, ÿê³ÿ íàã³íàë³ ³õ äà çÿìë³, ïðû ãýòûì êàíöû ãàë³í ³ìêíóë³ñÿ ðàñö³ ¢ãàðó. Ó âûí³êó àòðûìàëàñÿ àëåÿ ¢ âûãëÿäçå ïåðàâåðíóòàé ë³òàðû "V".

Ó 1835 ã. äà÷êà áûëîãà ïàëêî¢í³êà àðòûëåðû³ àðì³³ Íàïàëåîíà Ðóäîëüôà Òûçåíãà¢çà Ãåðìàíöûÿ (7.08.1822, Æàëóäîê - 6.11.1891, Ï³çà), âûõîäç³öü çàìóæ çà ãðàôà Ñåâÿðûíà Óðóñêàãà, ³ Æàëóäîê ñòàíîâ³ööà ìà¸ìàñöþ ãýòàé ñÿì'³.

Ñåâÿðûí Óðóñê³ (1817, Ëüâî¢ø÷ûíà - 1890, Ï³çà) âàëîäà¢ øìàòë³ê³ì³ ìà¸íòêàì³ ¢ Ãàë³öû³, Ëþáë³íñêàé, Â³ëåíñêàé ³ Ãàðàäçåíñêàé ãóáåðíÿõ. Òàêñàìà Óðóñê³ ìå¢ ïàëàö ó Âàðøàâå, âÿäîìû ÿê Ïàëàö Óðóñê³õ, ïàáóäàâàíû ¢ 1844-1847 ãã. àðõ³òýêòàðàì Àíäæýåì Ãàëîíñê³ì, ó ãýòûì ïàëàöû çàðàç ðàçìåø÷àíû Ãåàëàã³÷íû ôàêóëüòýò Âàðøà¢ñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà.

Ç 1857 ã. Ñåâÿðûí Óðóñê³ - ìàðøàëàê øëÿõòû Âàðøà¢ñêàé ãóáåðí³, ÷ëåí Äçÿðæà¢íàãà Ñàâåòà Öàðñòâà Ïîëüñêàãà Ðàñ³éñêàé ³ìïåðû³, òàéíû äàðàäöà ³ ãîôìàéñòàð ðàñ³éñêàãà ³ìïåðàòàðñêàãà äâàðà, ñòàðøûíÿ ãåðàëüäû÷íàé êàì³ñ³³ Öàðñòâà Ïîëüñêàãà. Ïðû àáìåðêàâàíí³ ñÿëÿíñêàãà ïûòàííÿ Ñåâÿðûí Óðóñê³ àäêðûòà âûñòóï³¢ çà àäìåíó ïðûãîííàãà ïðàâà. Ñàìàå ö³êàâàå äëÿ íàñ òîå, øòî Ñåâÿðûí Óðóñê³ - à¢òàð 15-òîìíàãà ïðàöû "Ñÿì'ÿ. Ãåðáî¢í³ê ïîëüñêàé øëÿõòû" (Rodzina. Herbarz szlachty polskiej), âûäàäçåíàé ïàñëÿ ÿãî ñìåðö³ ¢1904-1917 ãã.

Ó 1854 ã. íà ñðîäê³ ãðàô³í³ Ãåðìàíöû³ Óðóñêàé ïà ïðàåêöå àðõ³òýêòàðà Êàðëÿ Ïàä÷àøûíñêàãà ¢ Æàëóäêó áû¢ ïàáóäàâàíû ìóðàâàíû êàñö¸ë Óñïåííÿ Ìàö³ Áîæàé, ó ëàòàðíàé ÷àñòöû êàñö¸ëà çíàõîäçÿööà ïàìÿòíûÿ äîøê³ ¢ ãîíàð Ãåðìàíöû³ ³ Ñåâÿðûíà Óðóñê³õ.

2. Ïàëàö ×àöâÿðö³íñê³õ, *êàëÿ 1914 ã.*

Âÿäîìà, ÿê Ãåðìàíöûÿ Óðóñêàÿ ïàñëÿ ïà¢ñòàííÿ 1863 ã. ïåðàøêîäç³ëà öàðñê³ì óëàäàì ïàáóäàâàöü ó Æàëóäêó öàðêâó. Óëàäû âûáðàë³ äëÿ õðàìà íàéëåïøàå ìåñöà - ñÿðýäç³íó ðûíà÷íàé ïëîø÷û ìÿñòý÷êà ³ íàê³ðàâàë³ ïëàí ïàáóäîâû íà çàöâÿðäæýííå ¢ Â³ëüíþ. Àëå ïàêóëü ÷ûíî¢í³ê³ ïàäàâàë³ ïëàí, ãðàô³íÿ ïàñïåëà ïàáóäàâàöü ó Æàëóäêó ñâàéìó ïàäàâàíû ïàðêàâû áóäûíàê, ÿê³ ïàñòà¢ëåíû àä ÿãî ìÿñöîâàé ¢ëàäçå.

Ç ÷àñî¢ Òûçåíãà¢çà¢ ó ïàëàöû íàäà¢ãà çàõî¢âàë³ñÿ ç âÿë³ê³ì³ ö³êàâûì³ äàêóìåíòàì³. Íà âåëüì³ âÿë³ê³ì ñöÿæûíêó ë³÷ûë³ ç ë³ïàâûõ àëåé.

Àëå ¢ íîâûÿ ÷àñû ïàëàöûê Òûçåíãà¢çà¢, äçå ðàíåé æûë³ ö³ íàñòàÿëüí³ê³, ñòàëà ëåòí³ì ïàëàöàì ïàñåäíàãà Ïåðøàé ñóñâåòíàé âàéíû, ó 1907-1908 ãã., ×àöâÿðö³íñê³ÿ ïàáóäàâàë³ íîâû ïàëàö ó ñòûë³ íåàáàðîêà (ñóñåäç³ ×àöâÿðö³íñê³õ êàçàë³ ïðà ñòàðàñòû ãýòàãà ïàëàöà) ïà ïðàåêöå âÿäîìàãà âàðøà¢ñêàãà àðõ³òýêòàðà Óëàäç³ñëàâà Ìàðêîí³. Àëå ñó÷àñí³ê³ ï³ñàë³, øòî ïåðøàñíû ïðàåêò ïàëàöà ðàñïðàöàâࢠâ³ëåíñê³ ³íæûíåð-àðõ³òýêòàð Òàäýâóø Ðàñòâàðî¢ñê³ (æàíàòû ç äàëüíîé ñïàäêàåìåö ìà¸íòêà Âÿë³êàå Ìàæýéêàâà), à Ìàðêîí³ òîëüê³ ¢í¸ñ ïý¢íûÿ çìåíû. Ðàñòâàðî¢ñê³ÿ áûë³ íåçàäàâîëåíû ¢çäçåëàì Ìàðêîí³, áî ñûí Òàäýâóøà Ðàñòâàðî¢ñêàãà Àíäðýé ï³ñà¢, øòî ìåíàâ³òà ÿãî áàöüêà ñïðàåêòàâàਠïàëàö ×àöâÿðö³íñê³õ ó Æàëóäêó, à ïîòûì, "ïà æàäàíí³ ãàñïàäàðî¢, Ìàðêîí³ íÿ¢äàëà ïåðàðàá³¢ ÿãî". Äàäàì, øòî áàöüêà Óëàäç³ñëàâà Ìàðêîí³ Ãåíðûê, ó ñâîé ÷àñ íåäàë¸êà àä Æàëóäêà ïàáóäàâࢠïðûãîæû êàñö¸ë ó Ðàæàíöû.

3. Êíÿçü Ëþäâ³ê ×àöâÿðö³íñê³

4. Êíÿã³íÿ Ðóæà ×àöâÿðö³íñêàÿ

Çíà¢öà àðõ³òýêòóðû Àíàòîëü Êóëàã³í ë³÷ûöü, øòî ïàëàö êíÿç¸¢ ×àöâÿðö³íñê³õ ìàå âåë³÷íû ³ àðûñòàêðàòû÷íà-³ìïàçàíòíû âûãëÿä. *"Äâóõïàâÿðõîâû áóäûíàê* (ç òðýö³ì ìàíñàðäíûì ïàâåðõàì - *Ë.Ë.*), *íà ôðàíòàëüíûõ ôàñàäàõ ðàñêðàïàâàíû[1] ãëûáîê³ì³ ïðàìàâóãîëüíûì³ áàêàâûì³ ³ àâàëüíûì³ öýíòðàëüíûì ðûçàë³òàì³ ç à¢òàíîìíûì³ ô³ãóðíûì³ øàòðîâûì³ çàâÿðøýííÿì³ íà ôîíå ïëàñòû÷íàãà ìàíñàðäàâàãà äàõó. Ãàëî¢íû ¢âàõîä âûäçåëåíû áàëêîíàì íà ÷àòûðîõ ïàðíûõ êàëîíàõ, ç áîêó äâàðîâàãà ôàñàäà ÿìó àäïàâÿäàå âûñîê³ øêëÿíû â³òðàæ ïàðàäíàé ëåñâ³öû. Ïàì³æ ðûçàë³òàì³ äâàðîâàãà ôàñàäà ïðàöÿãíóòà áàëþñòðàäíàÿ òýðàñà, íà ÿêóþ âûõîäç³ë³ ïàðàäíûÿ ïàìÿøêàíí³ ïåðøàãà ïàâåðõà. Äà áóéíûõ àðõ³òýêòóðíûõ ôîðì äàäàäçåíû ë¸ãê³ÿ ýëåìåíòû ðàêàêî - àâàëüíûÿ ëþêàðíû, âàçû, êàðòóøû, ã³ðëÿíäû, âûñîê³ÿ ïàíåë³, ô³ãóðíûÿ ë³øòâû ³ ðóñòîâêà"*, - ï³øà Àíàòîëü Êóëàã³í.

Ðýäàêòàð "Ë³äñêàé çÿìë³" Ëþäâ³ê Àáðàìîâ³÷ ó 1938 ã. çðàá³¢ òàêîå àï³ñàííå ñÿäç³áû: *"Çà ê³ëàìåòð àä ìÿñòý÷êà, ó öÿí³ ïðûãîæàãà ïàðêó, ñëûííàãà ñâà³ì³ àëåÿì³, çíàõîäç³ööà ìà¸íòàê êíÿçÿ Ëþäâ³êà Ðóäîëüôà Ñâÿòàïîëê-×àöâÿðö³íñêàãà. Àïðà÷à âÿë³êàãà ïàëàöà çàñëóãî¢âàþöü óâàã³ àðûã³íàëüíûÿ ìóðàâàíûÿ àô³öûíû, ïàáóäàâàíûÿ ãðàôàì Ðóäîëüôàì Òûçåíãà¢çàì, ìëûí ³ ï³¢í³öà ³ òàê çâàíû ñòàðû ïàëàöûê ç âåæàé, ÿê³ ìàå âûãëÿä ñÿðýäíÿâå÷íàãà ôåàäàëüíàãà çàìêà. Ó ãëûá³í³ ïàðêó çíàõîäç³ööà âûá³òàÿ ¢ àäíûì âÿë³ê³ì ãðàí³òíûì êàìåí³ ëà¢êà ç äàòàé 1823 ã. Äðýâû ¢ àëåÿõ ïàðêó ïàñàäæàíû òàê, øòî âåðõ³íÿ ãàë³íê³ ðîáÿöü ñêëÿïåíí³ íàä àëåÿì³, ³ òàìó àëå³ íàãàäâàþöü ïàäçåìíû òóíåëü".*

Ãýòóþ êàìåííóþ ëà¢êó ç âûñå÷àíàé äàòàé A.D. 1823 óçãàäâàë³ ðîçíûÿ à¢òàðû. *"Ó äàëå÷ûí³ àä ñåðïàíòûíó ñöÿæûíàê, ó öÿí³ äðý¢, íàä õóòê³ì ñòðóìåíåì, ÿê³ öÿ÷ý ç âûøûí³ àïðàöàâàíûõ ïàë¸¢, ¸ñöü ñòàðàÿ êàìåííàÿ ëà¢êà. ... ²ìõîì ïàðàñë³ ë³òàðû, àëå öâ³ëü àä â³ëüãàö³ âûï³ñàëà íà ñòàðûì êàìåí³ äç³¢íûÿ çíàê³, ÿê³ÿ ïàê³íó¢ íà ëàâå õóòêà ì³íàþ÷û ÷àñ. Çàðàç óæî í³õòî íå øóêàå òóò íàòõíåííå, áî ¢ ñîíå÷íàé ÷àñòöû ïàðêó ç'ÿâ³ë³ñÿ íîâûÿ ïàðêàâûÿ ïàâ³ëü¸íû äëÿ êíÿç¸¢ ³ êíÿæîí, ðýäêà õòî ñþäû ïðûõîäç³öü, ³ ¢æî äà¢íî ñòàðàÿ ëàâà íå ÷óëà ñëî¢ ðàìàíñà¢, ÿê³ÿ ðàíåé òóò ãó÷àë³..."*, - ï³ñࢠà¢òàð àðòûêóëà "Íàäí¸ìàíñêàå êíÿñòâà ×àöâÿðö³íñê³õ" Ôåë³êñ Äàíãåëü ó ÷àñîï³ñå "As" (¹ 17. 1936 ã.)

Ïàä÷àñ Ïåðøàé ñóñâåòíàé âàéíû íåìöû çàíÿë³ ïàëàö ïàä âàåííû øï³òàëü. Ó òûÿ ÷àñû ðîçíûÿ àðì³³ öàëêàì ðàçðàáàâàë³ ìà¸íòàê, çí³êë³ êàøòî¢íûÿ ìàñòàöê³ÿ êàëåêöû³. Ïàñëÿ âàéíû ïàëàö ñòàÿ¢ íåæûëû ³ áåç ìýáë³ - ç-çà òàãî, øòî ç³ìîé 1918 ã. ïàëîïàë³ñÿ òðóáû öýíòðàëüíàãà àöÿïëåííÿ ³ ïîòûì íå áûë³ àäðàìàíòàâàíû. Ïàëàö ñëóæû¢ ëåòíÿé ðýç³äýíöûÿé äëÿ ìîëàäç³. Êàë³-í³êàë³ òóò ïðàâîäç³ë³ñÿ ïðû¸ìû ³ áàë³, àëå òîëüê³ ëåòàì ö³ ðàííÿé âîñåííþ.

Ñóñåä ×àöâÿðö³íñê³õ ç ²ø÷àëüí³ Êàðàëü Ëÿñêî¢ñê³ àï³ñࢠíåêàëüê³ òàê³õ áàëÿ¢. Ïåðøû áàëü ó Æàëóäêó, ÿê³ ¸í ïàìÿòà¢, äàâîäç³ëàñÿ ¢ ãîíàð àô³öýðñêàãà êîðïóñó 2-ãà ïàëêà Ãðîõà¢ñê³õ óëàíà¢, ÿê³ ñòàÿ¢ ó Ñóâàëêàõ, ó ³ì ñëóæû¢ ³ ìàëàäû êíÿç³. Íà áàëü ïðûåõàë³ ¢ñå àô³öýðû ïàëêà ðàçàì ç êàìàíäç³ðàì áðûãàäû, áðûãàäíûì ãåíåðàëàì ãðàôàì Ìàðà¢ñê³ì, ïðûåõàë³ ñâàÿê³ ñÿáðû êíÿç¸¢, à òàêñàìà ñóñåäç³. Ðàçàì ñàáðàëàñÿ êàëÿ 70 ÷àëàâåê.

(Ïðàöÿã ó íàñòóïíûì íóìàðû.)

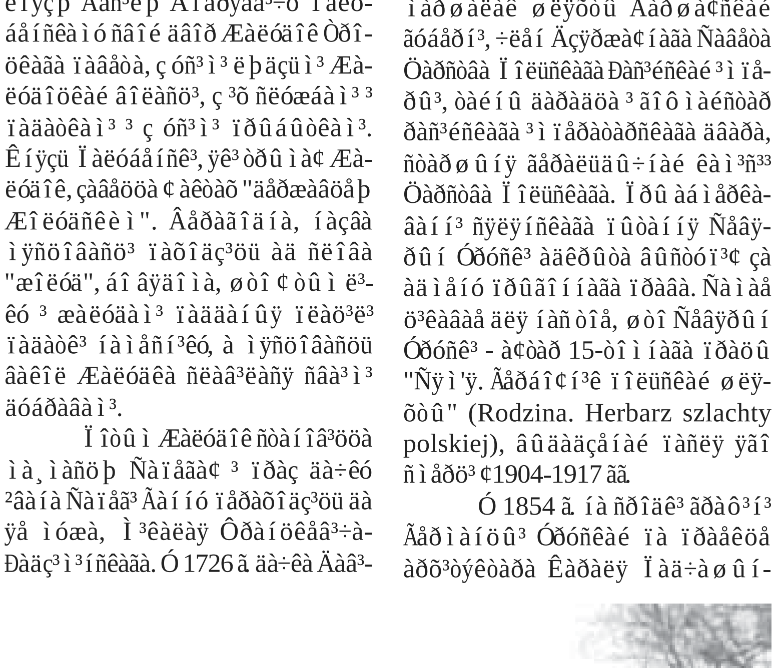

1. Íåàãàòû÷íû ñòàðû ïàëàöûê ó Æàëóäêó, *ôîòà Ôåë³êñà Äàíãåëÿ, 1936 ã.*

[1] Ðàñêðàïîâêà - ñïîñàá ïëàñòû÷íàãà àçäàáëåííÿ ôàñàäà, êàë³ êàëîíà (ö³ ï³ëÿñòð) ðàçàì ç ÷àñòêàé áýëå÷íàãà ïåðàêðûööÿ, ÿêîå çíàõîäç³ööà íàä ¸é, âûñòóïàå àäíîñíà ñöÿíû.

Äçåíü çà äí¸ì íà êàðûñöü Áàöüêà¢ø÷ûíû

"Ë²ÒÔÝÑÒ ÏÀ-Ë²ÄÑÊÓ"

1 ë³ïåíÿ ãàðàäñê³ÿ á³áë³ÿòýê³-ô³ë³ÿëû ÄÓÊ "Ë³äñêàÿ ðà¸ííàÿ á³áë³ÿòýêà ³ìÿ ßíê³ Êóïàëû" ëàäç³ë³ äëÿ æûõàðî¢ ãîðàäà ñàïðà¢äíàå êí³æíàå ñâÿòà - **"Ë²ÒÔÝÑÒ ÏÀ-Ë²ÄÑÊÓ".**

Ç ìýòàé ïàêàçàöü ñóâÿçü á³áë³ÿòýê³ ³ æûõàðî¢ ãîðàäà Ë³äû ïðàöàâàë³ ³íòýðàêòû¢íûÿ ë³òàðàòóðíà-á³áë³ÿòý÷íûÿ ïëÿöî¢ê³ ¢ äç³öÿ÷ûõ ñàäêàõ, âà ¢òóëüíûõ ñêâåðàõ ³ äâîðûêàõ ì³êðàðà¸íà¢, äçå ãîñö³ ç çàäàâàëüíåííåì çíà¸ì³ë³ñÿ ç ëåïøûì³ òâîðàì³ áåëàðóñê³õ, ðóñê³õ ³ çàìåæíûõ ï³ñüìåíí³êà¢. Òóò òàêñàìà ìîæíà áûëî: ïàãàâàðûöü ÷àñîï³ñû - äç³öÿ÷ûÿ, ìîëàäçåâûÿ, çàáà¢ëÿëüíûÿ; ïà÷ûòàöü äçåöÿì êí³æê³; ïðàÿâ³öü ñâàå âåäû ³ ýðóäûöûþ ïà ã³ñòîðû³ ãîðàäà ¢ êîíêóðñàõ ³ â³êòàðûíàõ; äàâåäàööà àá ïðàâ³ëàõ êàðûñòàííÿ á³áë³ÿòýêàé, à çàòûì - ñòàöü ÿå ÷ûòà÷îì.

Ô³ë³ÿë "Ë³äñêàÿ ãàðàäñêàÿ á³áë³ÿòýêà ¹ 1" àäïðàâ³¢ñÿ ¢ ÄÓÀ "ßñë³-ñàä ¹ 23 ã. Ë³äû", êàá ïðàâåñö³ àêóñòû÷íûÿ ÷ûòàíí³ äëÿ ñàìûõ ìàëåíüê³õ æûõàðî¢ ì³êðàðà¸íà "Ïà¢íî÷íû".

Âûõàâàíöû àääçÿëåííÿ äç¸ííàãà çíàõîäæàííÿ äëÿ ³íâàë³äà¢ ó ã. Ë³äçå íàâåäàë³ book-ïëÿöî¢êó, àðãàí³çàâàíóþ ô³ë³ÿëàì "Ë³äñêàÿ ãàðàäñêàÿ á³áë³ÿòýêà ¹ 4".

Àäíó ç ñàìûõ íåçâû÷àéíûõ ïëÿöîâàê àðãàí³çàâàë³ ¢ ì³êðàðà¸íå "Ðàñëÿê³" ñóïðàöî¢í³ê³ ô³ë³ÿëà "Ë³äñêàÿ ãàðàäñêàÿ á³áë³ÿòýêà ¹ 2". Á³áë³ÿòý÷íû ïàøòàëü¸í Ïå÷ê³í àäïðàâ³¢ñÿ ¢ ïàøòîâàå àääçÿëåííå "Áåëïîøòû", êàá ïðàðýêëàìàâàöü ñàìûÿ àïåðàòû¢íûÿ êðûí³öû àòðûìàííÿ ³íôàðìàöû³ - ãàçåòû ³ ÷àñîï³ñû. Ïàøòàëü¸í Ïå÷ê³í äàïàìîã æûõàðàì ì³êðàðà¸íà ðàçàáðàööà ¢ âåë³çàðíûì ïåðàë³êó ïåðûÿäû÷íûõ âûäàííÿ¢, ÿê³ÿ ìîæíà ¢çÿöü ó á³áë³ÿòýöû àáî àôîðì³öü ïàäï³ñêó íà ïîøöå, ³ çíàéñö³ ìåíàâ³òà òîå, øòî ³õ ö³êàâ³öü.

Ñà ñâåòàì çàãàäêàâàãà ³ ö³êàâàãà, ìàëàâÿäîìûì³ ç'ÿâàì³ ïðûðîäû, ö³êàâûì³ ôàêòàì³ ç æûööÿ æûâ¸ë ³ ðàñë³í çíà¸ì³ë³ þíûõ ãàñöåé book-ïëÿöî¢ê³ ô³ë³ÿëà "Ë³äñêàÿ ãàðàäñêàÿ á³áë³ÿòýêà ¹ 6 ³ìÿ Â. Òà¢ëàÿ" ¢ ì³êðàðà¸íå "Ñëàáàäà".

Á³áë³ÿòýêàðû ô³ë³ÿëà "Ë³äñêàÿ ãàðàäñêàÿ äç³öÿ÷àÿ á³áë³ÿòýêà" ðàçàì ç äçåöüì³ ç ÄÓÀ "ßñë³-ñàä ¹ 7 ã. Ë³äû" àäïðàâ³ë³ñÿ ¢ ë³òàðàòóðíàå ïàäàðîææà, ó ãýòûì ³ì äàïàìàãë³ êí³ã³ ïðà æûâ¸ë ³ íàñÿêîìûõ. Õëîï÷ûêà¢ ³ äçÿ¢÷ûíàê ÷àêàë³ ñêàðáû - ãýòà ðàçìàë¸¢ê³ ³ öóêåðê³, ÿê³ÿ ÿíû àäøóêàë³ äçÿêóþ÷û ñâà³ì ñïàçíàííÿì íàâàêîëüíàãà ñâåòó.

Àäïà÷ûâàéöå ëåòàì ðàçàì ç íàøûì³ á³áë³ÿòýêàì³!

Çàãàä÷ûê àääçåëà á³áë³ÿòý÷íàãà ìàðêåòûíãó
Äàð'ÿ Ìàðö³íêåâ³÷.

Ïðýçåíòàöûÿ äç³öÿ÷àé êí³ã³ "Çâû÷àéíàÿ êí³ãà ïðà íåçâû÷àéíàå ¢ñ¸"

2 ë³ïåíÿ ¢ ô³ë³ÿëå "Ë³äñêàÿ ãàðàäñêàÿ äç³öÿ÷àÿ á³áë³ÿòýêà" àäáûëàñÿ ïðýçåíòàöûÿ äç³öÿ÷àé êí³ã³ "Çâû÷àéíàÿ êí³ãà ïðà íåçâû÷àéíàå ¢ñ¸". Ãýòóþ êí³ãó íàï³ñàë³ áàöüê³, ÿê³ÿ æûâóöü ç ïñ³õ³÷íûì³ çàõâîðâàííÿì³ ³ âûõî¢âàþöü äçÿöåé. À¢òàðû ïàäçÿë³ë³ñÿ àñàá³ñòûì âîïûòàì, ÿê ðàñòëóìà÷ûöü äç³öÿö³, øòî àäáûâàåööà ç ìàìàé ³ òàòàì ïàä ÷àñ áàâàñòðýííÿ õâàðîáû. Êí³ãà âó÷ûöü äç³öÿ ïàçíàâàöü ³ ðàçóìåöü ñâàå ïà÷óööå, áà÷ûöü ³ ïðûìàöü óñ¸ ëåïøàå, øòî ¸ñöü ó êîæíûì ÷àëàâåêó, íåçàëåæíà àä òàãî, õâîðû ¸í ö³ íå.

Êí³ãà "Çâû÷àéíàÿ êí³ãà ïðà íåçâû÷àéíàå ¢ñ¸" ñòâîðàíà ¢ ðàìêàõ ñàöûÿëüíàãà ïðàåêòà "Äîáðàÿ êàçêà", ðýàë³çàâàíûì ÃÀ "Áåëàðóñêàÿ àñàöûÿöûÿ ñàöûÿëüíûõ ðàáîòí³êà¢" ïðû ïàäòðûìöû êàìïàí³³ À1. Êí³ãà ïàäðûõòàâàíà Ìåíñê³ì êëóáíûì äîìàì "Àäêðûòàÿ äóøà" ³ ýêñïåðòàì³ ¢ òýìå ïñ³õ³÷íàãà çäàðî¢ÿ ¢ ðàìêàõ ðýàá³ë³òàöû³ ëþäçåé ç çàõâîðâàííÿì³ ïñ³õ³ê³.

Ïðýçåíòàöûÿ êí³ã³ ïà÷àëàñÿ ç àêóñòû÷íûõ ÷ûòàííÿ¢, ïàä÷àñ ÿê³õ íàâó÷ýíöû ïðûøêîëüíàãà ëàãåðà ÄÓÀ "Ñÿðýäíÿÿ øêîëà ¹ 9 ã. Ë³äû" ïàçíà¸ì³ë³ñÿ ç ãàëî¢íàé ãåðà³íÿé êí³ã³ - äçÿ¢÷ûíêàé Òàíÿé. Äçåö³ ïà÷óë³ ã³ñòîðû³, ÿê³ÿ ïàêàçâàþöü, ÿê âàæíà ïàäòðûìë³âàöü ³íøûõ, âûðàøàöü ïðàáëåìû ðàçàì, íå áàÿööà çâÿðòàööà ïà äàïàìîãó ³ íå ñàðîìåööà êàçàöü ïðà õâàðîáó, áî êàë³ õòîñüö³ õâàðýå - ãýòà íå ñîðàìíà ³ íå ñìåøíà.

Çàòûì ç äçåöüì³ âÿëà ãóòàðêó Ãàííà Âàëåð'å¢íà Ñàóê, äûðýêòàð ñàöûÿëüíà-ðýàá³ë³òàöûéíàãà öýíòðà "Ë³äñê³ êëóáíû äîì". Ãàííà Âàëåð'å¢íà ïàòëóìà÷ûëà, øòî òàêîå õâàðîáû ïñ³õ³ê³, ÷àìó íå çà¢ñ¸äû çðàçóìåëà "äçå çëàìàëàñÿ, ³ øòî òðýáà ðàìàíòàâàöü" ³ ÿê äàïàìàã÷û, ïàäòðûìàöü òàãî, õòî õâàðýå.

Ñóïðàöî¢í³ê³ ô³ë³ÿëà "Ë³äñêàÿ ãàðàäñêàÿ äç³öÿ÷àÿ á³áë³ÿòýêà" ïàäðûõòàâàë³ äëÿ äçÿöåé ãàäç³íó çíîñ³í "Ïëàíåòà òàëåðàíòíàñö³". Äçåö³ íå òîëüê³ äàâåäàë³ñÿ ïðà òàê³ÿ ïàíÿööå, ÿê "òàëåðàíòíàñöü", àëå ³ ñàáðàë³ êâåòêó òàëåðàíòíàñö³. À òàêñàìà ïðûéøë³ äà âûñíîâû, øòî ¢ àñíîâå ¢ñ³õ ðûñ òàëåðàíòíàé àñîáû ëÿæûöü äàáðî, ÿíî - ñàìàå âàæíàå, ñóð'¸çíàå ³ ãàëî¢íàå.

Á³áë³ÿòýêàð àääçåëà á³áë³ÿòý÷íàãà ìàðêåòûíãó ÄÓÊ "Ë³äñêàÿ ðà¸ííàÿ á³áë³ÿòýêà ³ìÿ ßíê³ Êóïàëû"
Êàöÿðûíà Ñàíäàêîâà.

"ÁÅËÀÐÓÑÜ ÌÀËÀÄÇ¨ÆÍÀß"

3 ë³ïåíÿ ¢ Ë³äçå àäáûë³ñÿ ñâÿòî÷íûÿ ìåðàïðûåìñòâû, ïðûñâå÷àíûÿ ãàëî¢íàìó äçÿðæà¢íàìó ñâÿòó, Äíþ Íåçàëåæíàñö³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.

Ë³äñêàÿ ðà¸ííàÿ á³áë³ÿòýêà ³ìÿ ßíê³ Êóïàëû ¢ ãýòû äçåíü ëàäç³ëà ³íòýðàêòû¢íóþ ïëÿöî¢êó "Áåëàðóñü ìàëàäç¸æíàÿ". Çàç³ðíó¢øû ñþäû, ìîæíà áûëî "ïðàÿãóñòàâàöü" íàâ³íê³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû, äçÿêóþ÷û êí³æíàé âûñòàâå "Ëþá³öü ³ ÷ûòàöü ñâà¸". Ç âåë³çàðíûì çàäàâàëüíåííåì ãîñö³ ïðûìàë³ ¢äçåë ó êðàÿçíà¢÷ûõ â³êòàðûíàõ "Óñÿ Áåëàðóñü" ³ "Ãåðî³ ì³òà¢ ³ ïàäàííÿ¢ Áåëàðóñ³", äçå íåàáõîäíà áûëî ïðàÿâ³öü óñþ ýðóäûöûþ ³ çíàõîäë³âàñöü. Á³áë³ÿòýêàðû ïðàïàíàâàë³ òàêñàìà ñêëàñö³ êðàÿçíà¢÷ûÿ ïàçëû "Ãåðá ãîðàäà" ³ "Ë³äñê³ çàìàê".

Äëÿ ãàñöåé ìåðàïðûåìñòâà áûëà ðàçãîðíóòà ìàëÿ¢í³÷àÿ ôîòàçîíà ¢ âûãëÿäçå êí³ã³ âûøûí¸é çâûø àäíàãî ìåòðà. ßíà ìåëà íàçâó "Êí³ãà - Âÿë³êàÿ êàøòî¢íàñöü".

Àñàáë³âóþ ö³êàâàñöü âûêë³êà¢ á³áë³ÿòý÷íû êâ³ëò "Ìà¸ ëþá³ìàå áåëàðóñêàå ñëîâà". Ïàä÷àñ àêöû³ äçåö³ ³ äàðîñëûÿ ìàãë³ ïàäûñö³ äà ñòýíäà ³ íàï³ñàöü ñâà¸ ëþá³ìàå ñëîâà íà ðîäíàé ìîâå. Ó êàíöû àêöû³ ¢âåñü ñòýíä áû¢ çàïî¢íåíû òàê³ì³ ñëîâàì³, ÿê: "ìàòóëÿ", "êàë³ ëàñêà", "äçÿêóé", "âîò÷ûíà", "ñóí³öû", "áóëüáà", "çàâóøí³öû", "ìàðà", "ãîíàð", "ñïàäà÷ûíà", "Ïàíÿìîííå" ³ øìàò ³íøûõ. Ìîæíà ç óïý¢íåíàñöþ ìîæíà ñêàçàöü, øòî ñàìàå ïàïóëÿðíàå áåëàðóñêàå ñëîâà - ãýòà ñëîâà "êàõàííå".

Íà ïðàöÿãó äíÿ ¢ Ë³äñêàé ðà¸ííàé á³áë³ÿòýöû ³ìÿ ßíê³ Êóïàëû ïðàöàâà¢ êàìóí³êàòû¢íû ñòýíä "Ìîé ëþá³ìû êóòîê ãîðàäà", äçå êîæíû ìîã ïðàãàëàñàâàöü "ñìàéë³êàì" çà òîå ìåñöà ãîðàäà, ÿêîå ÿìó áîëüø çà ¢ñ¸ ïàäàáàåööà. Ïåðàìîæöàì³ ¢ íàì³íàöû³ ñòàë³ Ë³äñê³ çàìàê ³ Êóðãàí Íå¢ì³ðó÷àñö³.

Íàøà ïëÿöî¢êà íå äàëà çàñóìàâàöü í³êîìó: í³ äàðîñëûì, í³ äçåöÿì. Òóò, ëÿ Ë³äñêàé ðà¸ííàé á³áë³ÿòýö³ ³ìÿ ßíê³ Êóïàëû, ëþäç³ àòðûìàë³ ìàñó ñòàíî¢÷ûõ ýìîöûé, ðàçìà¢ëÿë³, äçÿë³ë³ñÿ ¢ðàæàííÿì³ àä ñâÿòà.

Çàãàä÷ûê àääçåëà á³áë³ÿòý÷íàãà ìàðêåòûíãó
Äàð'ÿ Ìàðö³íêåâ³÷.

Ðýäàêòàð Ñòàí³ñëà¢ Âàöëàâàâ³÷ Ñóäí³ê

Çàñíàâàëüí³ê:
ÒÁÌ ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû.
Ïàñâåä÷àííå àá ðýã³ñòðàöû³ ¹ 908 àä 18 ñíåæíÿ 2009 ã. âûäàäçåíà Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.
Àäðàñ ðýäàêöû³:
231293, Ë³äñê³ ð-í, â. Äàë³íà.
Àäðàñ äëÿ ïàøòîâûõ àäïðà¢ëåííÿ¢:
231282, ã. Ë³äà-2, ï/ñ 7.
Å-mail: naszaslowa@tut.by, kajety@list.ru

Ðýäàêöûéíàÿ êàëåã³ÿ:
Ýäóàðä Àêóë³í, Àëåíà Àí³ñ³ì, Àëåñÿ À¢ëàñåâ³÷, Þðàñü Áàá³÷, Ìàðûÿ Áàðàâ³ê, Àëÿêñåé Êàðïåíêà, Ýëà Îë³íà, ²ãàð Ïðàêàïîâ³÷, Àëÿêñåé Ïÿòêåâ³÷, Ñòàí³ñëà¢ Ñóäí³ê, Ëþäâ³êà Òà¢ãåíü, Àëåã Òðóñà¢, Äçÿí³ñ Òóøûíñê³, Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³.
http://nslowa.by/
http://pawet.net/ http://kamunikat.org/
http://tbm-mova.by/ http://belkiosk.by/

À¢òàðû öàëêàì àäêàçíûÿ çà ïàäáîð ³ äàêëàäíàñöü ïðûâåäçåíàé ³íôàðìàöû³. Ðýäàêöûÿ ðóêàï³ñû íå âÿðòàå.

Ãàçåòà íàäðóêàâàíà ¢ Ë³äñêàé äðóêàðí³.
231300, ã. Ë³äà, âóë. Ëåí³íñêàÿ, 23.
Âûäàâåö: Óñòàíîâà ³íôàðìàöû³ "Âûäàâåöê³ äîì ÒÁÌ".
Ãàçåòà ïàäï³ñàíà äà äðóêó 12.07.2021 ã. ó 17.00. Çàìîâà ¹ 1658.
Àá'¸ì 2 äðóêàâàíûÿ àðêóøû. Íàêëàä 1200 àñîáí³êà¢.
Ïàäï³ñíû ³íäýêñ: 63865.
Êîøò ïàäï³ñê³: 1 ìåñ.- 2,88 ðóá., 3 ìåñ.- 8,64 ðóá.
Êîøò ó ðîçí³öó: ïà äàìî¢ëåíàñö³.